

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ»

Κοινωνικές Αναπαραστάσεις της Αστυνομίας στην Ελλάδα:
Αντικειμενοποίηση και Ιδεολογικές Επικεντρώσεις

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αγγελική Πετροπούλου

Αθήνα, 2023

Τριμελής Επιτροπή

Ξένια Χρυσοχόου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Γεράσιμος Προδρομίτης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Αλεξάνδρα Χαντζή, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Αγγελική Πετροπούλου, 2023

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Abstract	6
Εισαγωγή	7
Ο θεσμός της αστυνομίας στα σύγχρονα δυτικά κράτη	8
Η αστυνομία στην Ελλάδα.....	12
Η θεωρία των Κοινωνικών Αναπαραστάσεων	15
Στάσεις απέναντι στη Βία	17
Ιδεολογικές Επικεντρώσεις.....	18
Έρευνα 1: Αντικειμενοποίηση της Κοινωνικής Αναπαράστασης.....	25
Μεθοδολογία.....	25
Μετρήσεις	25
Δείγμα.	26
Αποτελέσματα.....	27
Έρευνα 2: Επικεντρώσεις της Κοινωνικής Αναπαράστασης	32
Μεθοδολογία.....	32
Δείγμα	33
Μετρήσεις	33
Αποτελέσματα.....	36
Συζήτηση.....	42
Βιβλιογραφία	49
Παράρτημα	54

Πίνακες

Πίνακας 1. Αποτελέσματα ανάλυσης παραγόντων με πλάγια περιστροφή στην κλίμακα των κοινωνικών αναπαραστάσεων της αστυνομίας- Έρευνα 128

Πίνακας 2. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις ανά παράγοντα της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας- Έρευνα 131

Πίνακας 3. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των τριών ομάδων σε κάθε ιδεολογική διάσταση της αντίληψης της κοινωνικής οργάνωσης- Αποτελέσματα One-Way ANOVA37

Πίνακας 4. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των τριών ομάδων στις μεταβλητές της βίας, της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας, της αποδεκτής δράσης της αστυνομίας και της ανάληψης ή μη δράσης40

Περίληψη

Η παρούσα εργασία, με αφορμή τις ιδιαίτερες σχέσεις της αστυνομίας και του ελληνικού κοινού καθώς και την έντονη αστυνομική παρουσία των τελευταίων χρόνων, έχει σκοπό την μελέτη του περιεχομένου της κοινωνικής αναπαράστασης για την αστυνομία και των ιδεολογικών επικεντρώσεων της. Διενεργήθηκαν δύο έρευνες, μία για την αντικειμενοποίηση της αναπαράστασης, προκειμένου να προσδιοριστεί το περιεχόμενό της και μία για τις ιδεολογικές επικεντρώσεις. Κύρια υπόθεση αποτέλεσε η πρόταση ότι η ιδεολογική τοποθέτηση των ατόμων απέναντι στην κοινωνική οργάνωση θα αναλαμβάνει τον ρόλο επικέντρωσης και θα διαφοροποιεί την στάση τους προς το περιεχόμενο της αναπαράστασης. Στην έρευνα της αντικειμενοποίησης ($n = 343$), βρέθηκαν τέσσερις διαστάσεις που αφορούν το περιεχόμενο της αναπαράστασης της αστυνομίας, η εμπιστοσύνη στην αστυνομία, η λειτουργία της ως κατασταλτικός μηχανισμός, τα χαρακτηριστικά των αστυνομικών και η χρήση βίας από την αστυνομία. Η έρευνα της επικέντρωσης ($n = 219$) ανέδειξε άλλη μία διάσταση της αναπαράστασης, εκείνη της αντιληπτής νομιμότητας. Από την έρευνα, προέκυψαν τρία ιδεολογικά προφίλ, τα οποία διαφοροποιούσαν τις αντιλήψεις τους για το αναπαραστασιακό περιεχόμενο, επιβεβαιώνοντας την αρχική υπόθεση και δίνοντας σημαντικές πληροφορίες για την ελληνική πραγματικότητα.

Λέξεις- κλειδιά: αστυνομία, κοινωνικές αναπαραστάσεις, αντικειμενοποίηση, επικέντρωση, ιδεολογία

The Social Representation of Police in Greece: Objectification and Ideological Anchoring

Angeliki Petropoulou

Abstract

The present paper, driven by the distinct relationship between the police and the public in Greece and the increased policing during these last years, aims to study the content of the social representation of the police and the possible role of ideology as an anchoring process. Two studies were conducted, one set out to investigate the objectification process and another to study the anchoring process of the social representation of the police. We hypothesize that people's ideological understanding of social order may act as an anchoring process and thus may differentiate their understanding of the representation. The objectification study (n= 343) showed that there exist four dimensions of the social representation of the police, referring to the trust towards the police, its role as a tool of repression, the individual characteristics of the police officers and the use of violence by the police. The anchoring study (n= 219) showed one more dimension, the one of the perceived legitimacy of the police. This study shed light on three distinct groups based on ideological differences, which indeed differentiate their perception of the content of the social representation. This result does confirm our hypothesis and can provide important information about the social reality in Greece.

Keywords: police; social representations; objectification; anchoring; ideology

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων της αστυνομίας στην Ελλάδα, ο τρόπος κατανόησης περιστατικών βίας της αστυνομίας που φαίνεται να ξεπερνούν τα όρια της νομιμοποιημένης και νόμιμης δράσης της, καθώς και η πρόθεση ανάληψης δράσης διαμαρτυρίας απέναντι σε αυτά. Πραγματοποιήθηκαν δύο έρευνες, η έρευνα της αντικειμενοποίησης για τον προσδιορισμό του περιεχομένου της αναπαράστασης και η έρευνα των επικεντρώσεων, όπου αναζητήθηκαν οι ιδεολογικές επικεντρώσεις που ενδεχομένως διαφοροποιούν τη θέση των ατόμων σε σχέση με αυτό το περιεχόμενο.

Θεωρήσαμε σημαντικό να μελετήσουμε ποιες είναι οι αναπαραστάσεις των πολιτών για την αστυνομία, έχοντας λάβει υπόψη την ιδιαίτερη σχέση της με το κοινό στην Ελλάδα, την ιστορία της οποίας θα εξετάσουμε στην συνέχεια, καθώς και την έντονη αστυνομική παρουσία των τελευταίων ετών στα αστικά κέντρα, με αφορμή τον κατ' οίκον περιορισμό και την απαγόρευση κυκλοφορίας κατά την διάρκεια της πανδημίας COVID-19 αλλά και λόγω των κοινωνικών αναταραχών που ακολούθησαν εκείνη την περίοδο φτάνοντας μέχρι και σήμερα.

Ταυτόχρονα, αφού φαίνεται πως τα περιστατικά βίας που ασκείται από την αστυνομία στα πλαίσια της ανάληψης των καθηκόντων της παίρνουν μεγάλη έκταση στα μέσα ενημέρωσης και τα social media, αποφασίσαμε να εξετάσουμε και την στάση των ατόμων τόσο απέναντι στην βία όσο και στα ίδια τα περιστατικά. Τέλος, η αντίδραση, ή η απουσία της, στα περιστατικά που θεωρούνται ότι ξεπερνούν τα πλαίσια της επιτέλεσης αστυνομικού καθήκοντος και γίνονται αντιληπτά ως υπέρμετρη, μη νόμιμη βία θεωρήθηκε επίσης σημαντικό να μελετηθεί.

Για την κατανόηση του περιεχομένου των κοινωνικών αναπαραστάσεων, αυτό αποφασίστηκε να μελετηθεί σε σχέση με τις ιδεολογικές επικεντρώσεις των ατόμων. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν ιδεολογικές πεποιθήσεις και κοινωνικές κοσμοθεωρίες οι οποίες δίνουν μία εικόνα για την κατανόηση του κοινωνικού πεδίου από το άτομο και για την ιδεολογική του τοποθέτηση σε σχέση με την κοινωνική οργάνωσή. Οι ιδεολογικές διαστάσεις που επιλέχθηκαν μετά από επισκόπηση της βιβλιογραφίας ήταν εκείνες της κοινωνικής κινητικότητας, της κοινωνικής τάξης πραγμάτων, η κοινωνική κοσμοθεωρία της κοινωνίας ως ζούγκλας, η πίστη σε έναν δίκαιο κόσμο καθώς και οι στάσεις απέναντι στην ανομία.

Έπειτα, η στάση των ατόμων απέναντι στη βία γενικότερα αλλά και σε συγκεκριμένα περιστατικά αστυνομικής βίας και ο προσδιορισμός τους ως αποδεκτά ή μη, θεωρήθηκε σημαντικό να μετρηθεί, αφού δίνει στοιχεία για τη αντιληπτή νομιμότητα της αστυνομίας. Συγκεκριμένα, η αντιληπτή νομιμότητα της αστυνομίας αντανακλά τους νόμους, τους θεσμούς αλλά και τις επικρατούσες νόρμες γύρω από αυτή, και άρα συνδέεται άρρηκτα με τις κοινωνικές αναπαραστάσεις. Την ίδια στιγμή, γνωρίζοντας ότι η ίδια η δράση των αστυνομικών κατέχει σημαντικό ρόλο στην αντιληπτή νομιμότητα του αστυνομικού θεσμού από τους πολίτες (Gerber & Jackson, 2017), η μελέτη της θα παρέχει σημαντικές πληροφορίες για το περιεχόμενο των αναπαραστάσεων και της σχέσης αστυνομίας και πολιτών στην Ελλάδα.

Ως προς τη διάσταση της ανάληψης δράσης ή την απουσία της, αυτή επιλέχθηκε επειδή οι κοινωνικές αντιδράσεις στον αστικό χώρο, είτε με τη μορφή οργανωμένης διαδήλωσης είτε αυθόρμητης συλλογικής αντίδρασης είτε και με πιο ατομικά χαρακτηριστικά, είναι πολύ σημαντικές για την κοινωνία και για τα άτομα που εμπλέκονται σε αυτές, καθώς φανερώνουν σημαντικά στοιχεία για τις νόρμες αλλά και το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εμφανίζονται (Ball et al., 2019). Επομένως, οι δράσεις που ενδεχομένως αναλαμβάνουν ή δεν αναλαμβάνουν οι πολίτες όταν αντιλαμβάνονται ένα περιστατικό αστυνομικής βίας μπορούν να παρέχουν καίριες πληροφορίες τόσο για τον τρόπο με τον οποίο η ίδια η αστυνομία γίνεται αντιληπτή από την κοινωνία όσο και για το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον της σύγχρονης Ελλάδας.

Εξάλλου, έχει παρατηρηθεί ότι η αστυνομική βία και γενικότερα η δράση της εκτός των αποδεκτών ορίων έχει αποτελέσει αφορμή για έντονες διαδηλώσεις στο παρελθόν (Ball et al., 2019; Howarth, 2014; Drury & Stott, 2011) και θα είχε ερευνητικό ενδιαφέρον να μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα θα επέλεγαν τυχόν να αντιδράσουν στον ελληνικό χώρο σε πρόσφατα γεγονότα που τα ίδια θεωρούν ως υπέρμετρη βία της αστυνομίας.

Ο θεσμός της αστυνομίας στα σύγχρονα δυτικά κράτη

Προκειμένου να εξετάσουμε και να κατανοήσουμε τον ρόλο και τη δράση της αστυνομίας στα σύγχρονα δυτικά κράτη, αξίζει να ανατρέξουμε στην βιβλιογραφία της Κοινωνικής Ψυχολογίας αλλά και της Κοινωνιολογίας και της Εγκληματολογίας. Η αστυνομία έχει υπάρξει αντικείμενο μελέτης των κοινωνικών επιστημών από τα

μέσα του 20ου αιώνα (Loader et al., 2016) και έχει προσεγγιστεί από διάφορες οπτικές, κάθε μία από τις οποίες θα μας δώσει μία βαθύτερη και πιο σφαιρική κατανόηση του θεσμού και της λειτουργίας του, προτού θέσουμε και προσπαθήσουμε να απαντήσουμε τα ερωτήματά μας.

Ο Foucault (1984, όπως αναφέρεται στο Purdon, 2016) υποστηρίζει πως η αστυνομία δεν θα έπρεπε να γίνεται αντιληπτή απλώς ως ένας θεσμός ή μία κρατική υπηρεσία αλλά ως ένα γενικευμένο σύστημα ρύθμισης και επιβολής. Από την άλλη, ο Mulone (2018) τονίζει ότι ο όρος της αστυνομίας φαίνεται να έχει μακρά ιστορία, με το νόημά του να ήταν πιο γενικευμένο στο παρελθόν και πλέον να αναφέρεται πολύ συγκεκριμένα στον θεσμό του κράτους, υπεύθυνο για την διατήρηση της τάξης και την εφαρμογή των νόμων, καθώς και τους εργαζόμενους σε αυτόν, τους αστυνομικούς. Συγκεκριμένα, εξετάζοντας την ιστορία του θεσμού, εξηγεί ότι η επιβολή την τάξης, η προστασία των νόμων και γενικότερα η αστυνόμευση αποτελούσαν ανέκαθεν πρακτικές στα κοινωνικά πλαίσια, ο τρόπος όμως με τον οποίο εφαρμόζονταν ποίκιλε. Σταθμοί αφετηρίας για την σύγχρονη μορφή της αστυνομίας στα δυτικά κράτη αποτέλεσαν το Παρίσι κατά τον 17ο αιώνα και το Λονδίνο τον 19ο, και, παρόλο που επρόκειτο για δύο διαφορετικά μοντέλα αστυνόμευσης, χαρακτηριστικά και των δύο εντοπίζονται ακόμη και σήμερα στην λειτουργία της σύγχρονης δυτικής αστυνομίας. Πριν τον 19ο αιώνα και την εμφάνιση των μοντέλων αστυνόμευσης, ο κοινωνικός έλεγχος γινόταν με ανεπίσημο τρόπο, εφαρμοζόμενος από ιδιώτες, αφού τότε δεν είχε επαγγελματικό χαρακτήρα, και επικεντρωμένος γύρω από τα θύματα των παραβάσεων. Είναι σημαντικό να τονιστεί η άρρηκτη σχέση της αστυνομίας με τον αστικό χώρο, τόσο σε ιδεολογικό επίπεδο όσο και σε κοινωνικό και πολιτικό, καθώς οι πρώτες μορφές σύγχρονης αστυνομίας εμφανίζονται στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της εποχής, ενώ το ίδιο το όνομα που τους δίνεται (police > αρχ. ελλ. πόλις, αστυ-νομία) μαρτυρά την σχέση τους με αυτά. Τέλος, εξετάζοντας την προέλευση του θεσμού, είναι σημαντικό να παρατηρηθεί ότι η αστυνομία δεν πρόκειται για κάποια εφεύρεση του 19ου αιώνα αλλά για μία διαρκή κοινωνική κατασκευή, η οποία εξελίσσεται μέχρι και σήμερα.

Φτάνοντας στις σύγχρονες δομές και λειτουργίες των δυτικών κρατών, η αστυνομία αναλαμβάνει την πρόληψη και την καταστολή της εγκληματικότητας (Στεργιούλης, 1999). Έτσι, ο κοινωνικός στόχος της αστυνομίας φαίνεται να είναι

διττός. Σύμφωνα με τους Bradford & Loader (2016), αφορά από τη μία το έγκλημα, με την μορφή της έρευνας των παράνομων συμπεριφορών και της σύλληψης των παραβατών, και από την άλλη τη διατήρηση της τάξης, της ασφάλειας και της ειρήνης μεταξύ των πολιτών. Ο Miller (2016) τονίζει ως στόχο της λειτουργίας της αστυνομίας την προστασία των ηθικών δικαιωμάτων, τα οποία διακρίνονται σε ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη ζωή, και συνταγματικά δικαιώματα, που αφορούν τους νόμους που προστατεύουν τα δικαιώματα των πολιτών και την λειτουργία του κράτους. Τα δικαιώματα αυτά υπαγορεύονται από τις κοινωνικές νόρμες και προστατεύονται από τους νόμους, με χαρακτηριστικό την συλλογική συναίνεση σε αυτά. Προκειμένου να επιτευχθεί η τάξη και η κοινωνική συνοχή και άρα η πρόληψη του εγκλήματος και να προστατευτούν τα δικαιώματα των πολιτών, η αστυνομία διατηρεί την εξουσία να ασκήσει, εάν κριθεί αναγκαίο, βία. Η βία αυτή υπαγορεύεται από το νομικό καθεστώς και βρίσκεται εντός συναινετικών πλαισίων, είναι περιοριστική, αδιαπραγμάτευτη και καταναγκαστική και αποσκοπεί στην προσωρινή και άμεση επίλυση της σύγκρουσης (Bradford & Loader, 2016; Miller, 2016). Αυτό σημαίνει ότι η βία που μπορεί να χρειαστεί να ασκηθεί στα πλαίσια των καθηκόντων της αστυνομίας, πρέπει να υπαγορεύεται από τους νόμους του κράτους αλλά και να δέχεται την συναίνεση των πολιτών. Για παράδειγμα, η χρήση θανατηφόρας βίας, ακόμα και αν είναι νόμιμη σε συγκεκριμένες, ακραίες περιπτώσεις, δεν είναι ηθικά αποδεκτή από τους πολίτες. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, η χρήση βίας δεν αποτελεί τη μοναδική πρακτική της αστυνομίας για την προστασία των ηθικών δικαιωμάτων. Η διαπραγμάτευση και οι συστάσεις, παραδείγματος χάρη, πρόκειται για μη βίαιες λύσεις και προτιμούνται, καθώς η χρήση βίας θα έπρεπε να αποτελεί το τελευταίο μέτρο (Miller, 2016).

Η αστυνόμευση φαίνεται να γίνεται αντιληπτή και ως «κοινωνική πρακτική» (social practice), αφού οι αστυνομικοί δεν αποτελούν απλώς όργανα επιβολής της τάξης αλλά βρίσκονται σε μία σχέση αλληλεπίδρασης και διαπραγμάτευσης με τους πολίτες, μέσω της οποίας μπορεί να προκύψει η συνεργασία και, άρα, η αυξημένη αποτελεσματικότητα στο έργο της (Bierschenk, 2016). Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση αυτής της σχέσης παίζει η αντιληπτή νομιμότητα των πολιτών για το αστυνομικό σώμα.

Η αντιληπτή νομιμότητα αναφέρεται στις κοινωνικές και ψυχολογικές διαδικασίες με τις οποίες διάφορες συμπεριφορές, δράσεις ή συνθήκες γίνονται αντιληπτές ως συμβαδίζουσες με τις ισχύουσες κοινωνικές νόρμες και άρα δικαιολογούνται (Costa-Lopes et al., 2013). Όταν οι αρχές εξουσίας θεωρούνται ότι έχουν επιλεγεί με νόμιμα μέσα και οι διαδικασίες που ακολουθούν είναι δίκαιες, τα άτομα τείνουν να συμμορφώνονται με αυτές, ακόμα και αν πρόκειται να έχουν κάποιο προσωπικό κόστος (Tyler & Blader, 2000, όπως αναφέρεται στο Costa-Lopes et al., 2013). Επομένως, όπως παρατηρείται στο Bierschenk (2016), όταν η αστυνομία αντιμετωπίζει τους πολίτες με σεβασμό, αντικειμενικότητα και καλοπροαίρετο τρόπο, εκείνοι τείνουν να τους αντιμετωπίζουν ως νομιμοποιημένη αρχή εξουσίας και να συμμορφώνονται στις εντολές τους, ακόμα και αν είναι εις βάρος τους. Έτσι, γίνεται κατανοητή η εμπειρική φύση της αντιληπτής νομιμότητας, καθώς είναι οι εμπειρίες στην αλληλεπίδραση με την αστυνομία που ορίζουν τελικά το αν αυτή θα γίνει αντιληπτή ως νόμιμη ή μη νόμιμη μορφή εξουσίας.

Την ίδια στιγμή, σύμφωνα με τους Gerber και Jackson (2017), βασικοί παράγοντες στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η βία που ασκείται από την αστυνομία αποτελούν η πολιτική ιδεολογία των ατόμων και η νομιμοποίηση της αστυνομίας, καθώς και το πλαίσιο στο οποίο αυτή ασκείται, αν πρόκειται δηλαδή για δικαιολογημένη βία στα πλαίσια της άσκησης του αστυνομικού καθήκοντος ή για αδικαιολόγητη ή υπέρμετρη βία. Η πολιτική ιδεολογία αφορά ένα σύνολο αρχών και πεποιθήσεων ως προς την καταλληλότερη οργάνωση της κοινωνίας και των αποδεκτών μέσων για να επιτευχθεί αυτή και μέσω της οποίας τα άτομα μπορούν να νομιμοποιούν ή να μην νομιμοποιούν άλλα άτομα, ομάδες, συμπεριφορές και πρακτικές (Erikson, Luttbeg, & Tedin, 1988; Pratto, 1999 όπως αναφέρονται στο Gerber & Jackson, 2017). Από την άλλη, η νομιμοποίηση της αστυνομίας περιλαμβάνει τις νόρμες που επικρατούν στο κοινωνικό περιβάλλον για την δράση και τα καθήκοντά της, καθώς και στοιχεία για το νομικό και θεσμικό πλαίσιο που επικρατεί, ενώ η συμπεριφορά των ίδιων των αστυνομικών συμβάλει στην νομιμοποίηση ή μη της αστυνομίας από τους πολίτες (Gerber & Jackson, 2017). Για παράδειγμα, η άσκηση βίας σε ένα συλληφθέντα που αντιστέκεται στις αρχές θεωρείται νόμιμη και νομιμοποιημένη πρακτική. Ωστόσο, είναι πιθανόν η νομιμοποίηση αυτή να αναιρεθεί στην περίπτωση που οι πολίτες παρατηρούν την όλο και αυξανόμενη χρήση βίας από την αστυνομία σε πλαίσια που αυτή δεν

δικαιολογείται, όπως σε συλληφθέντες οι οποίοι δεν αντιστέκονται στην σύλληψη. Επομένως, αφού η αντιληπτή νομιμότητα σχετίζεται άμεσα με την εμπειρία και την πολιτική τοποθέτηση των ατόμων, οι αστυνομικοί μπορεί να γίνονται αντιληπτοί από ορισμένους ως «υπεύθυνοι για την διατήρηση της τάξης», «βοηθοί» και «κοινωνικοί εκπαιδευτές» που δείχνουν τον δρόμο για την ειρηνική συμβίωση, ενώ για άλλους ως «τρομοκράτες» και «εκδικητές» του κράτους (Bierschenk, 2016).

Είναι επίσης σημαντικό να τονίσουμε ότι, παρόλο που η αστυνομία αποτελεί κρατικό όργανο και επιβάλλει τους νόμους, η εμπιστοσύνη των πολιτών στο νομικό πλαίσιο δεν ταυτίζεται με την εμπιστοσύνη στην αστυνομία. Έρευνα των Kirk και Papachristos (2011, όπως αναφέρεται στο Meares, 2016) εξηγεί πώς άτομα τα οποία εμπιστεύονται την νομοθεσία και την νομιμοποιούν, την ίδια στιγμή ενδέχεται να μην δείχνουν την ίδια εμπιστοσύνη στους αστυνομικούς, τους οποίους δεν θεωρούν ικανούς να αναλάβουν το ρόλο που τους αναλογεί. Παράλληλα, η εμπιστοσύνη προς την αστυνομία φαίνεται να είναι ήδη κλονισμένη, με παράδειγμα την έρευνα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Son & Rome, 2004) που έδειξε ότι η πλειοψηφία των πολιτών πιστεύουν ότι η ανάρμοστη συμπεριφορά των αστυνομικών είναι σύνηθες φαινόμενο.

Η αστυνομία στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, μετά την Μεταπολίτευση, οι σχέσεις των πολιτών με την αστυνομία φαίνεται να είναι πάντα δύσκολες και, συνήθως, να φέρουν αρνητικό πρόσημο. Σύμφωνα με τον Στεργιούλη (1999), πρόκειται για μία τραυματική σχέση μέσα στις δεκαετίες. Η λειτουργία και η δράση της αστυνομίας φαίνεται να είναι ταυτισμένη με ιστορικές περιόδους αυθαιρεσίας και αυταρχικής διακυβέρνησης, με τις μνήμες του εμφυλίου πολέμου, της δικτατορικής περιόδου και της βάνανσης συμπεριφοράς κατά πολιτών και την έντονη εμπλοκή της αστυνομίας σε πολιτικές συγκρούσεις κατά τη μεταδικτατορική περίοδο να έχουν ως αποτέλεσμα την δημιουργία αρνητικών στάσεων και αντιλήψεων για την αστυνομία στο ελληνικό κοινό, οι οποίες μάλιστα διατηρούνται μέχρι και σήμερα. Εντύπωση προκαλεί ότι δημοσιογραφική έρευνα της δεκαετίας του 1980 (στο Στεργιούλη, 1999) τονίζει πως η αστυνομία γινόταν αντιληπτή ως όργανο καταπίεσης και αυθαιρεσίας από την πλειοψηφία των Ελλήνων πολιτών, ανεξαρτήτως ταξικών, πολιτικών και ιδεολογικών χαρακτηριστικών, σε μία

περίοδο που οι ιδεολογικές διαφορές ήταν έντονες και προκαλούσαν συγκρούσεις και μεταβολές.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι για πολλές δεκαετίες, αν και με αλλαγές στην ένταση, στο ελληνικό περιβάλλον η αστυνομία γίνεται αντιληπτή με αρνητικά χαρακτηριστικά και θεωρείται κατασταλτικό όργανο καταπίεσης και αυθαιρεσίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το εύρημα της έρευνας των Τσαλίκोगλου, Αρτινοπούλου, Ζαραφονίτου και Μαντόγλου (1994, στο Στεργιούλης, 1999) για τις κοινωνικές αναπαραστάσεις των αστυνομικών, όπου οι μισοί από τους ερωτηθέντες αστυνομικούς πιστεύουν ότι οι έλληνες πολίτες τους χαρακτηρίζουν ως «μπάτσους», μία λέξη με έντονα αρνητική χροιά που ταυτίζεται με την αυθαιρεσία και τη βία της αστυνομίας (Μπαμπινιώτης, 1998).

Φτάνοντας στο σήμερα, η αστυνομία φαίνεται να μην έχει αποβάλει την εικόνα του εργαλείου ενός κράτους καταστολής και ενός κράτους- δολοφόνου (Μπιτσάκης, 2009). Από το 2008 και μετά, οι δολοφονίες του Αλέξη Γρηγορόπουλου, του Ζακ Κωστόπουλου, του Βασίλη Μάγγου, του Νίκου Σαμπάνη και του Κώστα Φραγκούλη αποτελούν παραδείγματα υπέρμετρης αστυνομικής βίας που πυροδότησαν αντιδράσεις, διαδηλώσεις, συγκρούσεις, ακόμα και εξεγέρσεις. Την ίδια στιγμή, η έντονη αστυνομική παρουσία και οι δράσεις καταστολής σε διάφορα πλαίσια της κοινωνικής ζωής, με αποκορύφωμα την περίοδο της πανδημίας του COVID-19 και το διάστημα της υποχρεωτικής καραντίνας, έχουν επαναφέρει στο προσκήνιο έναν προβληματισμό για την αστυνομία, τον ρόλο και την δράση της στην ελληνική κοινωνία.

Παρόλα αυτά, ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στον ελληνικό χώρο, η κοινωνιοψυχολογική έρευνα για τις κοινωνικές αναπαραστάσεις δεν εστιάζει στο πώς σκέφτεται το ελληνικό κοινό σε σχέση με την αστυνομία. Ενώ υπάρχουν αρκετές έρευνες που μελετούν το θέμα της αστυνομίας στην Ελλάδα και της σχέσης της με τους πολίτες υπό το πρίσμα της εγκληματολογικής ματιάς, δεν υπάρχουν αντίστοιχες έρευνες στον χώρο της Κοινωνικής Ψυχολογίας. Η έρευνα της Τσαλίκोगλου και συνεργατών το 1994 μελέτησε τις κοινωνικές αναπαραστάσεις των ίδιων των αστυνομικών ως προς το έγκλημα και έδωσε ορισμένες σημαντικές πληροφορίες και για την σχέση της αστυνομίας με τους πολίτες και τον τρόπο με τον οποίο αυτή γίνεται αντιληπτή. Ωστόσο, η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε σχεδόν πριν από

τριάντα χρόνια, στην διάρκεια των οποίων έχουν συμβεί πολλά που θα μπορούσαν να έχουν επηρεάσει αυτές τις σχέσεις.

Η σχέση της ελληνικής αστυνομίας με τους πολίτες εξετάστηκε σε έρευνα του 2011, σε δείγμα φοιτητών και αστυνομικών και φάνηκε ότι τόσο οι φοιτητές όσο και οι αστυνομικοί θεωρούν το έργο της αστυνομίας «μέτριο» έως και «ανεπαρκές» (Δήμου, 2012). Μάλιστα, η ευρωπαϊκή έρευνα θυματοποίησης του 2004-2005 (όπως αναφέρεται στο Δήμου, 2012) έδειξε ότι το 26% των Ελλήνων οι οποίοι υπήρξαν θύματα εγκλημάτων δεν το κατήγγειλαν στην αστυνομία λόγω του φόβου ή της αντιπάθειας προς αυτή, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος της υπόλοιπης Ευρώπης ήταν στο 5%. Το αίσθημα ανασφάλειας ενδεχομένως να σχετίζεται, εκτός όσων έχουμε ήδη αναφέρει για τη σχέση των Ελλήνων με τη αστυνομία, και με τον τρόπο που εκείνη εμφανίζεται στα μέσα επικοινωνίας. Σύμφωνα με τον Reiner (2000, στο Κράνη, 2018), οι απόψεις που σχηματίζουν οι πολίτες για την αστυνομία βασίζονται κατά κύριο λόγο στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, αφού η δράση της αφορά κυρίως μικρή μερίδα του πληθυσμού που σχετίζεται με το έγκλημα από το ρόλο του θύματος ή του θύτη. Σημαντικό ρόλο όμως παίζει και το διαδίκτυο, καθώς η αναπαραγωγή εικόνων για τη δράση της αστυνομίας γίνεται τόσο από την ίδια όσο και από τους πολίτες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η γρήγορη διάδοση περιστατικών αστυνομικής βίας χωρίς την μεσολάβηση των αστυνομικών αρχών ή των τυπικών μέσων ενημέρωσης, κάτι που μπορεί να επηρεάσει την αρνητική εικόνα του κοινού για την αστυνομία και ενδεχομένως να οδηγήσει και σε κοινωνικές αντιδράσεις, αυθόρμητες ή οργανωμένες (Κράνη, 2018).

Συνοψίζοντας, θεωρήσαμε σημαντικό να μελετήσουμε την κοινωνική αναπαράσταση των πολιτών για την αστυνομία, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη σχέση της αστυνομίας και των πολιτών στην Ελλάδα. Η αύξηση της αστυνομικής παρουσίας τα τελευταία χρόνια, τόσο στην περίοδο της πανδημίας και των έκτακτων μέτρων όσο και μετά την άρση τους και με τις αναταραχές που κυριαρχούν στο αστικό τοπίο στην περίοδο που διανύουμε, όπως οι βίαιες συγκρούσεις που επέφερε η απόπειρα εγκαθίδρυσης πανεπιστημιακής αστυνομίας ή η έντονη και διαρκής αστυνόμευση σε περιοχές της πρωτεύουσας, όπως τα Εξάρχεια, έχει εξάλλου αποτελέσει ζήτημα προβληματισμού της κοινής γνώμης. Τα παραπάνω, από κοινού με την έλλειψη σχετικής βιβλιογραφίας στον χώρο της Κοινωνικής Ψυχολογίας

αποτελέσαν εναύσματα για την μελέτη της κοινωνικής αναπαράστασης για την αστυνομία. Εξάλλου, η θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων προσφέρει μία διαφορετική ματιά στον τρόπο με τον οποίο η πολιτική της καθημερινής ζωής μπορεί να ερμηνευτεί (Howarth, 2014). Επομένως, η μελέτη τους μπορεί να δώσει νέες διαστάσεις στην κατανόηση της σχέσης των πολιτών με την αστυνομία στην Ελλάδα.

Η θεωρία των Κοινωνικών Αναπαραστάσεων

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις, κατά Moscovici (1973, στο Sammut, 2015) αποτελούν συστήματα αξιών, ιδεών και πρακτικών που συμβάλλουν στη διατήρηση της κοινωνικής οργάνωσης και την διευκόλυνση της επικοινωνίας. Παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για την κατανόηση δυσνόητων ή άγνωστων εννοιών και γεγονότων, διευκολύνοντας την επικοινωνία και αποτελούν σύμβολα και σημεία αναφοράς για όλα τα μέλη της κοινωνίας, εκφράζοντας αφηρημένες έννοιες όπως οι νόρμες, οι αξίες και τα ιδανικά (Staerklé, 2015). Θεωρείται πως διαμορφώνουν τις δράσεις στο κοινωνικό πλαίσιο αλλά ταυτόχρονα αποτελούν και οι ίδιες μορφή δράσης (Howarth, 2014). Χάρη σε αυτές, το άγνωστο γίνεται οικείο και διαμορφώνεται μία κοινή κοινωνική πραγματικότητα, αφού πλαισιώνουν έννοιες, αντικείμενα και άτομα με κοινά αποδεκτό τρόπο και γίνονται οδηγοί για κοινωνικές αλληλεπιδράσεις με νόημα (Sammut, 2015). Την ίδια στιγμή, διαμορφώνουν και διατηρούν την κοινωνική οργάνωση (Staerklé, 2015) αλλά και τις σχέσεις εξουσίας (Howarth, 2014), αφού είναι εκείνες που την σταθεροποιούν και ορίζουν τις σχέσεις μεταξύ των ομάδων και των ατόμων (Staerklé, 2015). Ταυτόχρονα, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην νομιμοποίηση της τάξης των πραγμάτων και των πολιτικών που τη συντηρούν (Staerklé, 2015). Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις, όπως αναφέρεται στη Chryssochoou, 2018a, δεν αρκούνται στο να μοιράζονται από κοινού σε ένα σύνολο ατόμων αλλά αποτελούν ένα κοινό έδαφος για την διαμόρφωση αρχών στον τρόπο με το οποίο τα άτομα σκέφτονται για διάφορα ζητήματα, ακόμα και αν δεν συμφωνούν μεταξύ τους στο περιεχόμενο τους.

Ο Moscovici (1961, όπως αναφέρεται στο Bordarie, 2015) υποστηρίζει ότι οι κοινωνικές αναπαραστάσεις διαμορφώνονται μέσα από δύο διαδικασίες, την αντικειμενοποίηση και την επικέντρωση. Μέσω της αντικειμενοποίησης, τα άτομα καταφέρνουν να μετατρέπουν τις αφηρημένες έννοιες σε συγκεκριμένες, ώστε να είναι σε θέση να το κατανοούν περισσότερο (Μαντόγλου & Μελέτη, 2013) . Από την

άλλη, η επικέντρωση, ως διαδικασία δημιουργίας κοινωνικών αναπαραστάσεων (Moscovici, 1984, στο Sammut, 2015), εγγράφει τις νέες πληροφορίες σε ήδη υπάρχουσες αναπαραστάσεις, καθιστώντας έτσι τις πρώτες κατανοητές και εμπλουτίζοντας τις δεύτερες με νέα στοιχεία (Höijer, 2011). Γενικά μπορούμε να πούμε ότι, με τη βοήθεια της επικέντρωσης, η κοινωνική αναπαράσταση θα διαμορφωθεί σύμφωνα με το αξιακό σύστημα του εκάστοτε ατόμου (Μαντόγλου & Μελέτη, 2013). Σύμφωνα με τον Doise (1992, όπως αναφέρεται στο Μαντόγλου & Μελέτη, 2013), οι επικεντρώσεις μπορούν να πάρουν τρεις μορφές, ως διαφορετικές αναλύσεις της πραγματικότητας. Πρόκειται για τις γενικές πεποιθήσεις ή αξίες των ατόμων (ψυχολογική επικέντρωση), την συμβολική τοποθέτηση τους απέναντι στις κοινωνικές σχέσεις (κοινωνιοψυχολογική επικέντρωση) και, τέλος, την σύνδεση των κοινωνικών αναπαραστάσεων με την ομάδα ή τις ομάδες κοινωνικής υπαγωγής τους (κοινωνιολογική επικέντρωση). Μάλιστα, η διαδικασία της επικέντρωσης είναι εκείνη που εξηγεί τις διαφορές των στάσεων προς τις αναπαραστάσεις μεταξύ ομάδων με διαφορετικά ιδεολογικά συστήματα, ειδικά για γεγονότα που είναι απειλητικά και δεν έχουν μία ξεκάθαρη επεξήγηση (Lorenzi-Cioldi & Clémence, 2001).

Λαμβάνοντας την θεωρία για την επικέντρωση υπόψη, καθώς και την πρόταση της Howarth (2014) ότι κεντρική αναπαράσταση για το άτομο και πηγή γνώσης αποτελεί η ιδεολογία, η οποία άρα και θα επηρεάσει την κατασκευή και αναπαραγωγή άλλων αναπαραστάσεων, αποφασίσαμε να μελετήσουμε την κοινωνική αναπαράσταση της αστυνομίας στον ελληνικό χώρο με την έμφαση να δίνεται σε επικεντρώσεις ιδεολογικού χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, επιλέξαμε τις διαστάσεις της πεποίθησης ενός δίκαιου κόσμου, της κοινωνικής κοσμοθεωρίας της κοινωνίας ως ζούγκλα, της αντιληπτής κοινωνικής κινητικότητας, της κοινωνικής τάξης πραγμάτων, και τις στάσεις απέναντι στην ανομία. Ταυτόχρονα, θεωρήσαμε σημαντική διάσταση για την διαμόρφωση των κοινωνικών αναπαραστάσεων την αυτοτοποθέτηση των ατόμων στην συμβατική κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς ή την άρνηση τοποθέτησής τους, καθώς η πολιτική τοποθέτηση δίνει σημαντικά στοιχεία για τις ομάδες κοινωνικής υπαγωγής του ατόμου, τον ιδεολογικό του προσανατολισμό, τις αξίες του και τον ευρύτερο τρόπο με τον οποίο κινείται στο κοινωνικό περιβάλλον. Ιδιαίτερα από την στιγμή που μελετάμε την αναπαράσταση της αστυνομίας, πρέπει να αναμένουμε ότι η πολιτική διάσταση δεν είναι δυνατόν να

λείπει από την έρευνα μας, ειδικά στον ελληνικό χώρο, έχοντας ήδη εξετάσει τη σχέση που αναπτύχθηκε στη μεταδικτατορική περίοδο.

Στάσεις απέναντι στη Βία

Οι στάσεις απέναντι στη βία μπορούν να δώσουν χρήσιμες πληροφορίες για το περιεχόμενο της αναπαράστασης της αστυνομίας, αποτελώντας σημαντικό μέρος της ιδεολογικής τοποθέτησης απέναντι στην κοινωνική οργάνωση. Για παράδειγμα, η Chryssochoou (2018b) υποστηρίζει ότι σε καιρούς κρίσης, οι άνθρωποι που έχουν την τάση να την αποδίδουν σε συγκεκριμένα άτομα και ομάδες, τείνουν επίσης να δίνουν έμφαση στην εθνική ταυτότητά τους, να πιστεύουν στην αξιοκρατία και να είναι επιρρεπείς σε συντηρητικές και δεξιόστροφες πεποιθήσεις, υποστηρίζοντας την ισχύουσα κοινωνική οργάνωση και τις αξίες της πειθαρχίας και της υποταγής. Τα άτομα αυτά αναμένεται να υποστηρίζουν τη χρήση βίας προκειμένου να προστατεύσουν τις αξίες τους και να διατηρηθεί η κοινωνική τάξη πραγμάτων. Από την άλλη, τα άτομα που αποδίδουν τις υπάρχουσες κρίσεις στο ίδιο το σύστημα και, άρα, τείνουν να το υπερασπίζονται λιγότερο, χωρίς να δίνουν έμφαση στην εθνική τους ταυτότητα και αναζητώντας συλλογικές λύσεις, φαίνεται να υποστηρίζουν ορισμένες μορφές βίας, όπως βία για να εναντιωθούν σε εκείνους που κατέχουν την εξουσία ή για να υπερασπιστούν τον εαυτό τους απέναντι σε αντιληπτές απειλές.

Θεωρητικά, η χρήση βίας σε διομαδικό επίπεδο μπορεί να έχει δύο μορφές, τη χρήση βίας με σκοπό τον κοινωνικό έλεγχο και τη βία για την κοινωνική αλλαγή (Gerber et al., 2018). Η βία για την κοινωνική αλλαγή αφορά την προσπάθεια των κυριαρχούμενων ομάδων να επιφέρουν αλλαγή στις ιεραρχικές σχέσεις. Αντίθετα, η βία για τον κοινωνικό έλεγχο ασκείται από τις κυρίαρχες ομάδες προς τις κυριαρχούμενες και έχει στόχο την διατήρηση της κοινωνικής οργάνωσης και ιεραρχικής δομής της κοινωνίας. Ο κοινωνικός έλεγχος αποτελεί βασική στρατηγική ρύθμισης εντός των ομάδων με σκοπό την εδραίωση μίας αποτελεσματικής, σταθερής και ηθικά αποδεκτής κοινωνικής οργάνωσης. Συγκεκριμένα, ο κοινωνικός έλεγχος πρόκειται για ένα σύνολο μηχανισμών οι οποίοι θα επιβάλλουν τη συμμόρφωση με τις νόρμες και τους κανόνες (Meier, 1982, όπως αναφέρεται στο Likki & Staerklé, 2014) και αποσκοπεί στην διατήρηση της κοινωνικής σταθερότητας εντός της ομάδας μέσω της επιβολής των νόμων αλλά και των επίσημων και ανεπίσημων κυρώσεων στις παραβάσεις αυτών (Likki & Staerklé, 2014). Επομένως, η βία της αστυνομίας

αναφέρεται, φυσικά, στην βία για κοινωνικό έλεγχο, αφού αποτελεί έναν κρατικό θεσμό που επιτελεί το έργο της διατήρησης της τάξης και μπορεί δικαιωματικά να ασκήσει βία, εάν αυτό κριθεί αναγκαίο.

Ιδεολογικές Επικεντρώσεις

Οι ιδεολογικές επικεντρώσεις που επιλέχθηκαν αποτελούν διαστάσεις της τοποθέτησης των ατόμων ως προς την κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου και της οργάνωσής του. Συγκεκριμένα, η αντίληψη για την κοινωνική τάξη πραγμάτων αφορά την κύρια ιδεολογική παράμετρο στην κατανόηση της κοινωνικής οργάνωσης, και, άρα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι σχετίζεται με την κοινωνιοψυχολογική επικέντρωση του Doise (1992, στο Μαντόγλου & Μελέτη, 2013). Από την άλλη, οι επικεντρώσεις της κοινωνικής κινητικότητας, της κοινωνικής κοσμοθεωρίας της κοινωνίας ως ζούγκλας, άρα του ανταγωνισμού, και της δοξασίας του δίκαιου κόσμου αποτελούν τις βασικές αρχές της φιλελεύθερης ιδεολογίας. Σε αυτή, οι κοινωνικές διαφορές και ανισότητες μετατρέπονται σε ατομικές (Staerklé, 2005), καθώς κύριοι άξονες αποτελούν η ελευθερία και η επιλογή (Beauvois, 2004). Η ανελιξιακή πλάνη, με την ψευδαίσθηση ότι τα κοινωνικά όρια είναι διαπερατά και η κινητικότητα μπορεί να υλοποιηθεί μέσα από αυστηρούς κανόνες, καθώς και η πίστη ότι το υπάρχον σύστημα είναι δίκαιο και αξιοκρατικό και άρα ο καθένας μπορεί να έχει τη θέση που του αξίζει μέσα σε αυτό, γίνονται μέσα για την νομιμοποίηση του συστήματος, παρά τις ανισότητες που το διέπουν (Wright, 2001). Έτσι, λοιπόν, η φιλελεύθερη ιδεολογία ανάγει το άτομο σε έδρα πραγματικότητας (Beauvois, 2004), ορίζοντας την κοινωνική επιτυχία και την κοινωνική θέση ως ατομική ευθύνη (Wright, 2001), με τα άτομα να αντιλαμβάνονται την κοινωνία ως ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο όπου θα τα καταφέρουν μόνο εκείνοι που προσπαθούν σκληρά και τους αξίζει. Επομένως, στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι επικεντρώσεις αυτές που ορίζουν την φιλελεύθερη ιδεολογία, καθώς αφορούν διατομικές διακυμάνσεις, αποτελούν την ψυχολογική επικέντρωση κατά Doise (1992, στο Μαντόγλου & Μελέτη, 2013). Τέλος, η επικέντρωση της ανομίας αντανάκλα την αίσθηση ότι η κοινωνική οργάνωση έχει καταρρεύσει και το σύστημα έχει πλέον διαλυθεί (Teymoori et al., 2017).

I. Κοινωνική Τάξη Πραγμάτων. Η έννοια των κοινωνικών αναπαραστάσεων και εκείνη της κοινωνικής τάξης πραγμάτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένες (Staerklé,

2015). Η κοινωνική τάξη πραγμάτων, όπως υποστηρίζει ο Staerklé (2015), βασίζεται στις αντιλήψεις, τις πεποιθήσεις και τις αξίες, οι οποίες μπορούν να οργανωθούν ως συνάρτηση των τριών πεδίων της δικαιοσύνης, την διανεμητική, την διαδικαστική και την ανταποδοτική (distributive, procedural, retributive justice). Οι αντιλήψεις των ατόμων για την δικαιοσύνη, τόσο στις περιπτώσεις που συγκλίνουν όσο και σε εκείνες που διαφέρουν, είναι κεντρικές στην επεξήγηση της κοινωνικής οργάνωσης, αφού αυτή βασίζεται στις θεμελιώδεις αρχές της συναίνεσης και της σύγκρουσης (Zelditch, 2001, όπως αναφέρεται στο Staerklé, 2015).

Στην μελέτη για τις αναπαραστάσεις για την κοινωνική τάξη των πραγμάτων, η Chryssochoou (2018a), βασισμένη στην πρόταση του Touraine (2005, στο Chryssochoou, 2018a), αναφέρει ότι στην σύγχρονη Ευρώπη κυριαρχούν δύο κοινωνικές αναπαραστάσεις για την κοινωνική οργάνωση. Στην πρώτη, η κοινωνική οργάνωση και η ιεραρχία βασίζονται στην αξία των ατόμων, ενώ στην δεύτερη στις πολιτισμικές διαφορές και την ιδιότητα ως μέλη ομάδων. Αυτές οι δύο αντιλήψεις για την κοινωνική οργάνωση συνυπάρχουν, έχοντας διαφορετικές συνέπειες στο status, τις αξίες, τις αποδόσεις της δικαιοσύνης και τα κριτήρια για αυτές και, τέλος, τις διομαδικές συγκρούσεις.

Παράλληλα, οι Staerklé, Delay, Giannettoni και Roux (2007, στο Chryssochoou, 2018a) υποστηρίζουν ότι οι αναπαραστάσεις για την κοινωνική τάξη πραγμάτων νομιμοποιούνται από τέσσερις αρχές, εκείνες της ελεύθερης αγοράς (free market), της ηθικής τάξης (moral order), των δομικών ανισοτήτων (structural inequalities) και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας (cultural diversity). Σύμφωνα με την αρχή της ελεύθερης αγοράς, κριτήριο αποτελεί το ατομικό συμφέρον και η αξιοκρατία ενώ κύριο χαρακτηριστικό της κοινωνικής οργάνωσης είναι η αρχή πώς όλοι παίρνουν αυτό που τους αξίζει και η απολαβές είναι πάντα ανάλογες της προσπάθειας που έχει κάνει το κάθε άτομο. Η αρχή της ηθικής τάξης βασίζεται στην αρχή της ηθικής και της συμμόρφωσης στις συναινετικά διαμορφωμένες νόρμες και αξίες (Staerklé et al., 2012) και φαίνεται να επικρατεί το συναίσθημα της ανασφάλειας, καθώς θεωρείται ότι οι παραδοσιακές αξίες έχουν χαθεί και οι άνθρωποι κατηγοριοποιούνται σε «καλούς» και «κακούς» (Staerklé et al., 2007 στο Chryssochoou, 2018a). Η αντίληψη της κοινωνικής οργάνωσης με βάση την αρχή της ηθικής τάξης τείνει να χαρακτηρίζεται από την υποταγή στις αρχές εξουσίας και μία

αδιάλλακτη στάση απέναντι στους παραβάτες και γενικότερα μία αυταρχική ιδεολογία (Staerklé et al., 2012). Από την άλλη, στην αρχή των δομικών ανισοτήτων, κύριο μέλημα είναι η διαχείριση των ανισοτήτων, όπου αυτό που έχει σημασία είναι η δύναμη και το status και οι κοινωνικές ομάδες διακρίνονται σε κυρίαρχες και κυριαρχούμενες. Τέλος, στην αρχή της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, οι ομάδες διαχωρίζονται ως «εμείς» και οι «άλλοι», ως ενδοομάδα και εξωομάδα, και κυριαρχεί η αρχή της ανομοιογένειας (Staerklé et al., 2007 στο Chryssochoou, 2018a).

Ακολουθώντας αυτή την πρόταση για τις αρχές νομιμοποίησης της κοινωνικής τάξης πραγμάτων, η Chryssochoou (2018a) προτείνει ότι αυτή τη στιγμή δύο αναπαραστάσεις της κοινωνικής τάξης πραγμάτων συνυπάρχουν και χρησιμοποιούνται με στρατηγικό τρόπο στο ευρωπαϊκό κοινωνικό περιβάλλον, η αναπαράσταση του κοινωνικού και η αναπαράσταση του πολιτισμικού. Οι δύο αυτές αναπαραστάσεις διαφέρουν στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η δικαιοσύνη και η απόδοση της, στις βάσεις των κριτηρίων ισότητας και status καθώς και στο κατά πόσο τα όρια μεταξύ των ομάδων θεωρούνται διαπερατά. Η πρώτη βασίζεται στις αρχές της ελεύθερης αγοράς και των δομικών ανισοτήτων και η δεύτερη σε εκείνες των ηθικών αρχών και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας. Συνοπτικά, στην αναπαράσταση του κοινωνικού, επικρατεί η αξιοκρατία, η ιεραρχία υπαγορεύεται από το κοινωνικό status, το οποίο είναι αποτέλεσμα της ατομικής αξίας, της διανοητικής εργασίας και των πόρων. Ανώτερη ιδιότητα ανήκειν αποτελεί το εθνικό κράτος και οι ανισότητες αποδίδονται σε ατομικά χαρακτηριστικά. Φορέας εμπιστοσύνης και σεβασμού στο κοινωνικό πλαίσιο αποτελούν οι ειδικοί, που κατέχουν την γνώση και φέρουν υψηλό status. Αντίθετα, στην αναπαράσταση του πολιτισμικού, είναι η πολιτισμική υπαγωγή που καθορίζει την ιεραρχία και το status, η κατανομή των πόρων και οι κοινωνικές ανισότητες θεωρούνται συνέπειες της υπαγωγής στην κυρίαρχη ή κυριαρχούμενη κοινωνική ομάδα. Ο σεβασμός αποδίδεται στα άτομα σύμφωνα με την πολιτισμική τους ομάδα, αφού η ταυτότητά τους ως μέλη της και η θέση τους σε αυτή είναι εκείνο που προκαθορίζει τις πρακτικές και τις πεποιθήσεις τους και επομένως την ιδιότητά τους να ασκούν επιρροή και να εμπνέουν εμπιστοσύνη.

Μία άλλη οπτική στην αναπαράσταση της κοινωνικής τάξης των πραγμάτων αποτελεί η σχέση των ατόμων με το σύστημα και αν το υποστηρίζουν, αν

αισθάνονται ότι τους απογοήτευσε ή αν το αμφισβητούν. Στην έρευνα της Chryssochoou (2018b) στον ελληνικό χώρο και κατά τη διάρκεια οξείας οικονομικής κρίσης, φάνηκε πως τα άτομα που υποστήριζαν το σύστημα, τελικά απογοητεύονταν από τις ίδιες τους τις προσδοκίες, είχαν την τάση να υιοθετούν συντηρητικές απόψεις και να έχουν ανεκτική στάση απέναντι στη βία. Εκείνοι που δήλωναν απογοητευμένοι από το σύστημα έτειναν να υιοθετούν πεποιθήσεις που διατηρούν την κοινωνική τάξη μέσω της υποταγής και της πειθαρχίας, να απορρίπτουν τις μειονοτικές ομάδες και να έχουν μία ροπή προς την χρήση βίας ως μέσο διαμαρτυρίας και αντίστασης σε εκείνους που ανήκουν στις κυρίαρχες ομάδες, ενώ πιστεύουν ότι οι ζωές τους ελέγχονται από την τύχη. Τέλος, εκείνοι που εξέφραζαν αντίθεση στο σύστημα, φάνηκε να αυτοτοποθετούνται περισσότερο προς την Αριστερά και να μην δικαιολογούν την κοινωνική οργάνωση. Η έρευνα αυτή έδειξε πως τα άτομα που νιώθουν προδομένα από το σύστημα που δικαιολογούν, σε καιρούς κρίσης αναζητούν την τάξη, κάτι που μπορεί να δικαιολογεί την άνοδο της Ακροδεξιάς και την δικαιολόγηση της αστυνομικής βίας ως μέσο, όχι μόνο επιβολής της εξουσίας αλλά και ως μέσο ξεκάθαρης τάξης σε ένα αποδιοργανωμένο πλαίσιο.

II. Δοξασία του Δίκαιου Κόσμου. Σύμφωνα με τον Lerner (1980), η δοξασία του δίκαιου κόσμου πρόκειται για την πίστη ότι οι άνθρωποι τελικά παίρνουν αυτό που τους αξίζει. Η πίστη ότι οι «καλοί» άνθρωποι ανταμείβονται ενώ οι «κακοί» τιμωρούνται παρέχει ένα αίσθημα νοήματος, ασφάλειας και τάξης καθώς και ελέγχου (Halabi et al., 2015), ενώ δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι αποτελεί την βάση θρησκευτικών αλλά και πολιτικών ιδεολογιών (Παπαστάμου & Προδρομίτης, 2010). Η δοξασία σε έναν δίκαιο κόσμο είναι κοινωνικά κατασκευασμένη (Lerner, 1980). Μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην σκέψη και την συμπεριφορά των ατόμων, αφού η πίστη σε έναν δίκαιο κόσμο προϋποθέτει στην εσωτερική έδραση ελέγχου και άρα παρέχει την αίσθηση ευθύνης και ελέγχου στις πράξεις και τις συνέπειες τους, ενώ η πίστη σε έναν άδικο κόσμο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα μία τάση αποδοχής των παραβιάσεων της νομιμότητας εάν πρόκειται να αποσκοπεί σε «καλό σκοπό» (Παπαστάμου & Προδρομίτης, 2010). Μέσα στις δοξασίες του δίκαιου κόσμου για το τι αναλογεί σε κάθε πράξη διαφαίνονται οι νόρμες της κοινωνίας (Lerner, 1980). Τα άτομα που πιστεύουν σε έναν δίκαιο κόσμο τείνουν να υιοθετούν τακτικές που προστατεύουν αυτή την πεποίθηση απέναντι σε απειλές, ακόμα κι αν εμφανίζονται αποδείξεις για το αντίθετο (Lerner, 1980). Χαρακτηριστικό παράδειγμα

αποτελεί η νομιμοποίηση των αδικιών, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα την αίσθηση πως, τελικά, καμία αδικία δεν συνέβη (Lerner, 1998).

Η δοξασία του δίκαιου κόσμου αποτελεί πεποίθηση δικαιολόγησης του συστήματος. Σύμφωνα με την θεωρία των πεποιθήσεων δικαιολόγησης του συστήματος, τα άτομα τείνουν αν επιθυμούν τη διατήρηση του status quo και άρα να υπερασπίζονται και να αιτιολογούν τις υπάρχουσες κοινωνικές δομές, ακόμα και αν αυτές δεν εξυπηρετούν τελικά το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου (Jost & Andrews, 2011). Μάλιστα, στους Jost και Andrews (2011) αναφέρεται ότι οι περισσότεροι πολίτες έχουν την τάση να θεωρούν την εξουσία και τους θεσμούς ως νομιμοποιημένους και αξιόπιστους, επιθυμώντας να διατηρήσουν την κοινωνική τάξη των πραγμάτων. Έτσι, αυτές οι πεποιθήσεις μπορούν να μετατραπούν σε μέσο νομιμοποίησης της ανισότητας και της κοινωνικής αδικίας (Costa-Lopes et al., 2013).

III. Αντιληπτή Κοινωνική Κινητικότητα. Η κοινωνική κινητικότητα γενικά αφορά την αλλαγή status και κοινωνική τάξης σε διαγενεακό ή ενδογενεακό επίπεδο (Day & Fiske, 2019) και συνήθως μπορεί να μετρηθεί ως προς το επαγγελματικό ή ακαδημαϊκό κύρος (Van den Berg, 2011). Αντίστοιχα, οι πεποιθήσεις για την κινητικότητα αφορούν τις αντιλήψεις των ατόμων για την πιθανότητα να αλλάξει η θέση τους στο κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο, είτε με ανοδική είτε με καθοδική πορεία (Day & Fiske, 2017). Ορισμένες σημαντικές διαστάσεις των πεποιθήσεων κοινωνικής κινητικότητας αποτελούν το αν αυτή είναι ανοδική ή καθοδική, αν αφορά τον εαυτό ή τους άλλους ως μέλη της κοινωνίας και, τέλος, αν βασίζονται σε προσδοκίες για το μέλλον ή στις προηγούμενες εμπειρίες (Day & Fiske, 2019). Τα άτομα τείνουν να σκέφτονται κυρίως για την ανοδική κοινωνική κινητικότητα, καθώς προτιμούν να σκέφτονται για το μέλλον με θετικό τρόπο και να διατηρούν θετική εικόνα εαυτού (Markus & Nurius, 1986 και Davidai & Gilovich, 2015, στο Day & Fiske, 2019), ενώ αποφεύγουν να αναφέρουν την καθοδική κινητικότητα ως πιθανότητα. Όσον αφορά την κινητικότητα σε ατομικό ή κοινωνικό επίπεδο, οι πεποιθήσεις για κάθε τύπο μπορούν να έχουν θετική συσχέτιση, ωστόσο αποτελούν διακριτές αντιλήψεις, καθώς βασίζονται σε ατομικές και κοινωνικές εμπειρίες, υποκειμενικές νόρμες, ιδεολογίες κ.α. (Day & Fiske, 2019). Τέλος, οι απόψεις για την κινητικότητα μπορούν να διαμορφωθούν σύμφωνα με τις προσδοκίες για το μέλλον ή/ και τις βιωμένες εμπειρίες του παρελθόντος (Day & Fiske, 2019).

Συνήθως, οι πεποιθήσεις για την κινητικότητα του κοινωνικού συνόλου δεν ανταποκρίνονται στην κοινωνική πραγματικότητα, με τα άτομα να τείνουν να την αποδίδουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από όσο συμβαίνει στην πραγματικότητα, ανάλογα με το κοινωνικό τους πλαίσιο. Αντίθετα, η αντιληπτή ατομική κινητικότητα φαίνεται να ανταποκρίνεται στις αντικειμενικές ενδείξεις (Day & Fiske, 2019).

Γενικά, φαίνεται πως οι άνθρωποι υιοθετούν πληθώρα ψυχολογικών μηχανισμών για να αποφύγουν την απειλή ενός συστήματος το οποίο γίνεται αντιληπτό ως χαοτικό, άδικο ή μη νόμιμο (Jost & Banaji, 1994 και Jost & Hunyady, 2005 όπως αναφέρονται στο Day & Fiske, 2017). Παράλληλα, η αντιληπτή κοινωνική κινητικότητα μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα υπερασπίζονται ή όχι το υπάρχον κοινωνικό σύστημα (Day & Fiske, 2017).

Οι πεποιθήσεις για την κοινωνική κινητικότητα φαίνεται να συσχετίζονται με τις αναπαραστάσεις για την κοινωνική τάξη πραγμάτων, την αξιοκρατία και τις πεποιθήσεις για έναν δίκαιο κόσμο στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα τείνουν να αντιλαμβάνονται το κοινωνικό πλαίσιο και να νομιμοποιούν ή μη τις κοινωνικές ανισότητες. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους Day και Fiske (2019), η πίστη σε χαμηλή κοινωνική κινητικότητα μπορεί να συνδέεται με μειωμένο κίνητρο για υπεράσπιση του status quo, νομιμοποίηση των ανισοτήτων και υποστήριξη ατομικών αξιών, όπως είναι η αξιοκρατία. Προηγούμενη έρευνα των ίδιων, είχε δείξει ότι, όσο πιο ανέφικτη γίνεται αντιληπτή ως η κοινωνική κινητικότητα, τόσο λιγότερο τείνουν τα άτομα να υποστηρίζουν ιδεολογίες που νομιμοποιούν την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων και άρα είναι λιγότερο πρόθυμα να δικαιολογήσουν το σύστημα (Day & Fiske, 2017).

IV. Κοινωνικές Κοσμοθεωρίες- Κοινωνία ως ζούγκλα. Οι κοινωνικές κοσμοθεωρίες αναφέρονται στην ερμηνείες και τις πεποιθήσεις σχετικά με τη φύση της κοινωνικής πραγματικότητας, οι οποίες περιλαμβάνουν απόψεις για το ίδιο το κοινωνικό πλαίσιο και την λειτουργία του, καθώς και τον αναμενόμενο τρόπο δράσης μέσα σε αυτό. Τείνουν να παραμένουν σταθερές στο χρόνο και παίζουν σημαντικό ρόλο στη κοινωνικοποίηση των ατόμων και την διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους, ενώ την ίδια στιγμή αντανακλούν την κοινωνική πραγματικότητα. Επομένως, οι κοινωνικές συνθήκες, μαζί με την αβεβαιότητα και

την απειλή που ενδεχομένως προκαλούν, επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τις κοινωνικές κοσμοθεωρίες των ατόμων για το κοινωνικό περιβάλλον και εκείνες με τη σειρά τους τις ιδεολογικές τους πεποιθήσεις (Duckitt & Fisher, 2003; Jost, 2006, όπως αναφέρεται στο Federico et al., 2009).

Η θεωρία υποστηρίζει ότι τα άτομα με τάση να είναι ανυποχώρητα και ανένδοτα φαίνεται να συνηθίζουν να υιοθετούν μια θεώρηση του κόσμου ως ανταγωνιστική ζούγκλα. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της κοσμοθεωρίας αποτελεί η πεποίθηση ότι ο ισχυρός νικάει ενώ ο αδύναμος χάνει, και άρα ισοδυναμεί με απόψεις σχετικές με την κυριαρχία, την εξουσία και την επιβολή ορισμένων ομάδων πάνω σε άλλες. Αυτές οι πεποιθήσεις μπορούν στην συνέχεια να εκφραστούν με την εκδήλωση συμπεριφορών που αντιστοιχούν σε υψηλά σκορ στην κλίμακα Προσανατολισμού Κοινωνικής Κυριαρχίας (Duckitt, 2009).

V. Ανομία. Η ανομία σχετίζεται ιδιαίτερα με τον τρόπο που τα άτομα αντιλαμβάνονται την κοινωνική οργάνωση. Γενικά, η ανομία αναφέρεται σε μία κατάσταση όπου οι κανόνες που ορίζουν την κοινωνική συμπεριφορά είναι ελλιπείς ή ασαφείς (Τσιροβασίλης, 2021). Ένας κοινωνιοψυχολογικός ορισμός της είναι η συλλογική αντίληψη πώς η κοινωνική δομή και λειτουργία καταρρέει. Πρόκειται για μια συλλογικά και συναινετικά διαμοιρασμένη αντίληψη του κοινωνικού πλαισίου, η οποία μπορεί να διαμορφώσει συμπεριφορές και στάσεις (Teymoori et al., 2017). Ταυτόχρονα, οι αντιλήψεις αυτές δεν είναι ανεξάρτητες από το κοινωνικό περιβάλλον αλλά αντανακλούν τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που το διέπουν (Teymoori et al., 2016). Άρα, το αν τα άτομα αντιλαμβάνονται το νομικό πλαίσιο ως σαφές ή ασαφές και αν πιστεύουν ότι οι κανόνες τηρούνται μέσα σε αυτό και γενικότερα εάν πιστεύουν ότι η κοινωνική οργάνωση έχει διαλυθεί μπορούν να παρέχουν σημαντικές πληροφορίες και για τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται τα άτομα και για τον φορέα που αναλαμβάνει την επιβολή αυτών των κανόνων και την διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, δηλαδή την αστυνομία.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, καθώς και τον ρόλο που διαδραματίζει η αστυνομία στην λειτουργία του συστήματος δικαιοσύνης, της διατήρησης της κοινωνικής συνοχής και της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών στα σύγχρονα κράτη, μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτές οι ιδεολογικές διαστάσεις μπορούν να έχουν τον ρόλο επικεντρώσεων στην κοινωνική

αναπαράσταση της αστυνομίας. Συγκεκριμένα, υποθέτουμε πως οι ιδεολογικές τοποθετήσεις των ατόμων ως προς την κατανόηση της κοινωνικής οργάνωσης θα λειτουργούν ως επικεντρώσεις της κοινωνικής αναπαράστασης και θα διαφοροποιούν το περιεχόμενό της μεταξύ των ομάδων. Παράλληλα, υποθέτουμε ότι οι ιδεολογικές αυτές επικεντρώσεις θα επηρεάζουν τόσο τον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτές ως αποδεκτές ή μη αποδεκτές ορισμένες δράσεις της αστυνομίας όσο και την πρόθεση των ατόμων να αναλάβουν πολιτική δράση διαμαρτυρίας στην περίπτωση που θεωρηθεί ότι η αστυνομία δρα με βίαιο τρόπο προς τους πολίτες.

Έρευνα 1: Αντικειμενοποίηση της Κοινωνικής Αναπαράστασης

Μεθοδολογία

Μετρήσεις

Ξεκινώντας την μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων για την αστυνομία στην Ελλάδα, ήταν απαραίτητο να εντοπίσουμε ποιο θα μπορούσε να είναι το περιεχόμενό τους. Έτσι, με μία διαδικασία αντίστοιχη της αντικειμενοποίησης, για την μέτρηση των αναπαραστάσεων της αστυνομικής βίας στο ελληνικό κοινό, χρειάστηκε να κατασκευαστεί εκ νέου μία κλίμακα, η οποία να καλύπτει τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Μάλιστα, κατασκευάστηκαν τρεις κλίμακες, για την μέτρηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων, για την αποδεκτή ή μη βίαιη δράση της αστυνομίας και, τέλος, για την πιθανή ανάληψη ή μη ανάληψη δράσης όταν θεωρηθεί ότι η αστυνομία έχει ενεργήσει με βίαιο, μη αποδεκτό τρόπο. Στην παρούσα έρευνα, στόχος ήταν ο προσδιορισμός του πιθανού περιεχομένου των κοινωνικών αναπαραστάσεων και ο έλεγχος των τριών εργαλείων που κατασκευάστηκαν από την ερευνήτρια, ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν και στην δεύτερη έρευνα, η οποία εστιάζει στις ιδεολογικές επικεντρώσεις των κοινωνικών αναπαραστάσεων.

Η έρευνα διενεργήθηκε στο διάστημα Σεπτεμβρίου- Οκτωβρίου 2022. Πραγματοποιήθηκε με την χορήγηση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, το οποίο διαμοιράστηκε με τη μέθοδο της χιονοστιβάδας. Το ερωτηματολόγιο αποτελούταν από πέντε μέρη, 39 δηλώσεων για την αναπαράσταση της αστυνομίας, μίας ανοιχτής ερώτησης, όπου ζητήθηκε η καταγραφή περιστατικών αστυνομικής βίας, 7 δηλώσεων για την αποδεκτή ή μη βίαιης δράσης από την αστυνομία, 10 δηλώσεων για την ανάληψη ή μη πολιτικής δράσης στις περιπτώσεις που έχει θεωρηθεί πως η

αστυνομία ενέργησε με μία αποδεκτό, βίαιο τρόπο, και τέλος τα δημογραφικά στοιχεία και η αυτοτοποθέτηση στην συμβατική κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς. Οι απαντήσεις δίνονταν σε 7-βάθμια κλίμακα likert σε όλες τις κλίμακας, εκτός από εκείνη της αυτοτοποθέτησης, η οποία ήταν 10-βάθμια. Η κατασκευή του ερωτηματολογίου των κοινωνικών αναπαραστάσεων έγινε βάσει της βιβλιογραφίας και της προβληματικής που αναπτύχθηκε παραπάνω για την αστυνομία, τις διαστάσεις του ορισμού της και της ιδιόμορφης σχέσης της με την ελληνική κοινωνία. Επίσης, διενεργήθηκαν άτυπες συνεντεύξεις, κατά το διάστημα Αυγούστου- Σεπτεμβρίου 2022, σε δείγμα 10 ατόμων, ανδρών και γυναικών, ηλικίας 20 έως 55 ετών. Όσον αφορά την κλίμακα αποδεκτής αστυνομικής δράσης, σε αυτή παρουσιάζονταν περιστατικά των τελευταίων ετών που θεωρήθηκαν από την κοινή γνώμη ως υπέρμετρη άσκηση βίας από την αστυνομία, τα οποία οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να κρίνουν ως αποδεκτά ή μη αποδεκτά. Τέλος, η κλίμακα ανάληψης πολιτικής δράσης κατασκευάστηκε βάσει της βιβλιογραφίας και της παρατήρησης συνήθων αντιδράσεων μετά από περιστατικά αστυνομικής βίας που έλαβαν μεγάλες κοινωνικές διαστάσεις. Οι δηλώσεις κάθε κλίμακας βρίσκονται στο παράρτημα.

Δείγμα

Το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε συνολικά σε 343 άτομα. Ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος της έρευνας, από το συνολικό δείγμα, τα 183 άτομα δήλωσαν γυναίκες, τα 110 άνδρες και τα 15 άλλο στο φύλο, ενώ 35 αρνήθηκαν να δηλώσουν το φύλο τους. Η ηλικία των συμμετεχόντων κυμαινόταν από τα 15 έως τα 68 έτη, με μέσο όρο τα 28.68 έτη ($SD = 11.46$). Όσον αφορά την πολιτική τους τοποθέτηση, 107 άτομα αρνήθηκαν να τοποθετηθούν στην συμβατική κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς. Ανάμεσα σε εκείνους που επέλεξαν να αυτοτοποθετηθούν, η πλειοψηφία βρισκόταν στον χώρο της Αριστεράς (59,2%), ενώ 72 άτομα δεν συμπλήρωσαν την απάντηση. Ως προς την επαγγελματική κατάσταση, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε φοιτητές και φοιτήτριες (35%) και ιδιωτικοί υπάλληλοι (27.1%), ενώ στο μορφωτικό επίπεδο φάνηκε πάλι ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν φοιτητές σε Α.Ε.Ι./ Τ.Ε.Ι. ή ιδιωτικά σπουδαστήρια (35%) ή πτυχιούχοι (24.5%) Α.Ε.Ι./ Τ.Ε.Ι..

Αποτελέσματα

Στην **ανοιχτή ερώτηση** όπου οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να καταγράψουν περιστατικά αστυνομικής βίας των τελευταίων χρόνων, οι απαντήσεις περιστρέφονταν γύρω από ορισμένους άξονες. Αρχικά, υπήρχαν άτομα που δήλωσαν ότι δεν έχουν βιώσει αστυνομική βία ή δεν μπορούν να ανακαλέσουν περιστατικά, καθώς και άτομα που υποστήριζαν ότι η βία της αστυνομίας δικαιολογείται σε κάθε περίπτωση και είναι το μόνο μέσο για την καταστολή. Αντίθετα, ένας κύριος άξονας που εμφανίστηκε στις απαντήσεις των περισσότερων συμμετεχόντων ήταν η βίαια καταστολή διαδηλώσεων και συγκεντρώσεων, με συχνότερες αναφορές στα γεγονότα της Νέας Σμύρνης το 2021, τις πορείες μνήμης του Πολυτεχνείου και του Γρηγορόπουλου, τις διαδηλώσεις στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, τη χρήση χημικών και κρότου λάμψης, με συγκεκριμένες αναφορές στην ρίψη χημικών στο πλήθος που ήταν συγκεντρωμένο κατά την ανακοίνωση της καταδίκης της Χρυσής Αυγής. Πολύ συχνά αναφέρθηκε η καταστολή της πορείας των πυροσβεστών το 2021, καθώς και πορειών συνταξιούχων και εργαζομένων. Ένας άλλος άξονας αποτελούσε η ονομαστική καταγραφή θυμάτων αστυνομικής βίας, με συχνότερη την αναφορά του Αλέξη Γρηγορόπουλου, του Ζακ Κωστόπουλου/ Zackie oh, του Νίκου Σαμπάνη, του Μιχάλη Καλτεζά και του Βασίλη Μάγγου. Ακόμα, πολλές ήταν οι αναφορές στους ελέγχους εξακρίβωσης στοιχείων, οι οποίοι χαρακτηριζόταν αναίτιοι, με αφορμή την εξωτερική εμφάνιση των ατόμων ή την καταγωγή τους ή εξευτελιστικοί, με παράδειγμα την πίεση για δημόσια απογύμνωση. Έπειτα, ήταν συχνές και οι αναφορές στις βίαιες εκκενώσεις καταλήψεων. Ένας ακόμα άξονας που εμφανίστηκε στις απαντήσεις ήταν εκείνος που αφορούσε περιστατικά κατά την περίοδο των κατ' οίκον περιορισμών στο διάστημα 2020-2021, με πολλούς συμμετέχοντες να αναφέρουν εκφοβισμό και αναίτια βία από την αστυνομία σε πολίτες στο δρόμο. Συχνά αναφερόταν επίσης και η διάσταση της ψυχολογικής και λεκτικής βίας, χαρακτηρίζοντας συμπεριφορές ως χλευαστικές ή αδιάφορες προς τους πολίτες, με σκοπό την επίδειξη δύναμης και μέσω της χρήσης υποτιμητικών, απειλητικών ή σεξιστικών σχολίων. Υπήρξαν, ακόμα, πολλές αναφορές στην βία προς τις μειονότητες και συγκεκριμένα προς θηλυκότητες, ΛΟΑΤΚΙ+, αριστερά, αναρχικά, τοξικοεξαρτημένα άτομα και πρόσφυγες και μετανάστες. Τέλος, ορισμένοι συμμετέχοντες έδωσαν έμφαση στις αναίτιες προσαγωγές και τις συλλήψεις χωρίς

στοιχεία, ενώ κάποιοι άλλοι ανέφεραν περιστατικά αστυνομικής βίας στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και τη δολοφονία του George Floyd.

Σε κάθε μία από τις κλίμακες του ερωτηματολογίου, εφαρμόστηκε ανάλυση παραγόντων. Στην **κλίμακα των κοινωνικών αναπαραστάσεων για την αστυνομία**, εφαρμόστηκε ανάλυση παραγόντων με πλάγια περιστροφή. Το μέτρο Kaiser- Meyer- Oklin επιβεβαίωσε την δειγματική επάρκεια για την ανάλυση (KMO= 0.951). Η ανάλυση παραγόντων υπέδειξε τέσσερις παράγοντες με ιδιοτιμές μεγαλύτερες του 1 του κριτηρίου του Kaiser και συνδυαστικά εξηγούσαν το 52.17% της διακύμανσης. Οι φορτίσεις των παραγόντων φαίνονται στον πίνακα 1. Τα στοιχεία που ομαδοποιούνται στον πρώτο παράγοντα υποδηλώνουν ότι αυτός ο παράγοντας συμβολίζει την αστυνομία ως κατασταλτικό μέσο ελέγχου και τάξης. Τα στοιχεία που ομαδοποιούνται στον δεύτερο παράγοντα υποδηλώνουν ότι αυτός συμβολίζει την βία που ασκείται από την αστυνομία και εκείνα που ομαδοποιούνται στον τρίτο παράγοντα τον υποδεικνύουν ως παράγοντα που συμπεριλαμβάνει τα χαρακτηριστικά των αστυνομικών. Τέλος, τα στοιχεία που ομαδοποιήθηκαν στον τέταρτο παράγοντα τον υποδεικνύουν ως παράγοντα αντιπροσωπευτικό της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την αστυνομία και την δράση της απέναντι στο έγκλημα.

Πίνακας 1

Αποτελέσματα ανάλυσης παραγόντων με πλάγια περιστροφή στην κλίμακα των κοινωνικών αναπαραστάσεων της αστυνομίας- Έρευνα 1

	Η αστυνομία ως κατασταλτικό μέσο	Βία της αστυνομίας	Χαρακτηριστικά των αστυνομικών	Εμπιστοσύνη στην αστυνομία απέναντι στο έγκλημα
38. Η αστυνομία στα Πανεπιστήμια είναι αξιόλογη πρακτική.	,725			
39. Η βίαιη εκκένωση των καταλήψεων από την αστυνομία είναι αναγκαία.	,716			
11. Η καταστολή των διαδηλώσεων είναι απαραίτητη.	,681			
24. Η αστυνομία ασκεί βία κυρίως προς τα αριστερά και αναρχικά άτομα.	-,668			

23. Η αστυνομία ασκεί βία κυρίως στις μειονότητες και τις περιθωριοποιημένες ομάδες.	-,650	
25. Η αστυνομία ασκεί βία μόνο όταν είναι απαραίτητο.	,617	
12. Η χρήση δακρυγόνων στις πορείες είναι απαράδεκτη πρακτική.	-,616	
9. Η αστυνομία είναι υπεύθυνη για θανάτους πολιτών.	-,552	
13. Θεωρώ λογική την αυξημένη αστυνόμευση σε ορισμένες περιοχές, όπως είναι τα Εξάρχεια.	,501	
5. Η αστυνομία λειτουργεί αυθαίρετα.	-,480	
22. Συνήθως, ο έλεγχος στοιχείων στο δρόμο γίνεται ως μέσο επίδειξης δύναμης και δεν εξυπηρετεί κάποιον άλλο πρακτικό σκοπό.	-,426	
21. Ο έλεγχος στοιχείων στο δρόμο γίνεται πιο συχνά από ότι θα έπρεπε.	-,401	
16. Πιστεύω ότι η αστυνομία κάνει καλά την δουλειά της.	,394	
17. Η αστυνομία κατηγορείται άδικα ως διεφθαρμένη.	,383	
20. Η αστυνομία είναι το μόνο μέσο να βρεις το δίκιο σου όταν έχεις αδικηθεί.	,363	
14. Αισθάνομαι ότι κινδυνεύω όταν βρίσκομαι κοντά σε ομάδες αστυνομικών.	-,351	
1. Η αστυνομία δικαιούται να δράσει βίαια υπό ορισμένες συνθήκες.	,814	
2. Είναι απαράδεκτο η αστυνομία να ασκεί οποιασδήποτε μορφής βία.	-,781	
8. Η αστυνομία δικαιούται να ασκήσει βία σε όσους αντιστέκονται σε αυτή.	,518	
31. Όσοι γίνονται αστυνομικοί, τείνουν να έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.	,732	

33. Όσοι γίνονται αστυνομικοί, θα έκαναν τα πάντα για την εξουσία.		,651	
34. Δεν υπάρχουν σωστά κριτήρια για όσους γίνονται αστυνομικοί ούτε επαρκείς ψυχολογικοί έλεγχοι.		,599	
32. Όσοι γίνονται αστυνομικοί, τείνουν να έχουν συντηρητικές απόψεις.		,561	
37. Η πολιτική θέση των ατόμων παίζει ρόλο στο πώς βλέπουν την αστυνομία.		,531	
36. Η δράση της αστυνομίας στηρίζεται στην τρομοκρατία και τον φόβο.	-,395	,461	
6. Η αστυνομία αντιμετωπίζει επαρκώς το οικονομικό έγκλημα.			
15. Εάν ήμουν μάρτυρας σε κάποιο έγκλημα, θα ήμουν πρόθυμος/-η να καταθέσω στην αστυνομία.			-,742
4. Εάν με ληστέψουν, θα πάω στην αστυνομία.			-,665
28. Ορισμένα τμήματα της αστυνομίας, όπως η δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος, λειτουργούν καλύτερα από άλλα.			-,569
26. Σκοπός της αστυνομίας είναι η διατήρηση της κοινωνικής τάξης και συνοχής.			-,480
3. Η αστυνομία προστατεύει τους πολίτες.			-,477
27. Εμπιστεύομαι την αστυνομία.	,411		-,451
10. Η αστυνόμευση συμβάλει στην μείωση της εγκληματικότητας.			-,432
19. Η χρήση υβριστικών συνθημάτων για την αστυνομία είναι ανήθικη.			-,390
30. Είναι σημαντικό να επενδύονται χρήματα για τον εξοπλισμό της αστυνομίας.			-,385
18. Οι αστυνομικοί είναι απλά δημόσιοι υπάλληλοι.	-,372		-,378

35. Οι ίδιοι οι αστυνομικοί είναι
θύματα, καθώς τους χρησιμοποιούν
για να εξυπηρετούν συμφέροντα
της εξουσίας.
7. Η αστυνομία εμπλέκεται στο
εμπόριο ναρκωτικών.
29. Όσοι γίνονται αστυνομικοί,
έχουν μεγαλύτερο κύρος.

-,376

Σημείωση. Πλάγια περιστροφή Oblimin with Kaiser Normalization. Οι απαντήσεις σε 7-βάθμια κλίμακα, όπου 1= Διαφωνώ απόλυτα και 7= Συμφωνώ απόλυτα.

Στην συνέχεια, κατασκευάστηκαν σύνθετες μεταβλητές για κάθε παράγοντα. Οι δηλώσεις που φορτίστηκαν στον πρώτο παράγοντα, υποβλήθηκαν σε έλεγχο αξιοπιστίας, ο οποίος ήταν υψηλός ($\alpha = 0.930$) και έπειτα κατασκευάστηκε η σύνθετη μεταβλητή με τους μέσους όρους των δηλώσεων αυτών, η οποία ονομάστηκε *αστυνομία ως κατασταλτικός μηχανισμός*. Τον ικανοποιητικό έλεγχο αξιοπιστίας των δηλώσεων του δεύτερου παράγοντα ($\alpha = 0.766$) ακολούθησε η κατασκευή της σύνθετης μεταβλητής *βία της αστυνομίας*. Οι δηλώσεις του τρίτου παράγοντα τηρούσαν επίσης το κριτήριο της αξιοπιστίας ($\alpha = 0.834$) και από τους μέσους όρους τους προέκυψε η σύνθετη μεταβλητή *χαρακτηριστικά των αστυνομικών*. Τέλος, από τον μέσο όρο των δηλώσεων του τέταρτου παράγοντα, προέκυψε η σύνθετη μεταβλητή *εμπιστοσύνη στην αστυνομία απέναντι στο έγκλημα*, αφού ο έλεγχος αξιοπιστίας ήταν και πάλι ικανοποιητικός ($\alpha = 0.861$). Στον πίνακα 2, φαίνονται οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις των απαντήσεων των συμμετεχόντων ανά παράγοντα.

Πίνακας 2

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις ανά παράγοντα της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας- Έρευνα 1

	Αστυνομία ως κατασταλτικός μηχανισμός	Βία της αστυνομίας	Χαρακτηριστικά των αστυνομικών	Εμπιστοσύνη στην αστυνομία απέναντι στο έγκλημα
Mean	2,30	2,88	5,43	4,26
Std. Deviation	1,04	1,42	1,03	1,09

Στην κλίμακα της αποδεκτής ή μη αποδεκτής βίαιης δράσης από την αστυνομία δεν βρέθηκαν πολλαπλοί παράγοντες, ενώ ο έλεγχος εσωτερικής αξιοπιστίας έδειξε υψηλή συνέπεια μεταξύ των ερωτήσεων ($\alpha = 0.839$).

Στην κλίμακα για την πρόθεση ανάληψης δράση ή μη ως αντίδραση στην μη αποδεκτή αστυνομική βία, ξεχωρίσαμε τον παράγοντα απουσίας δράσης (δήλωση 10) από τον παράγοντα δράση (δηλώσεις 1 έως 9) , όπου ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας έδειξε υψηλή συνέπεια ($\alpha = 0.903$).

Έρευνα 2: Επικεντρώσεις της Κοινωνικής Αναπαράστασης

Μεθοδολογία

Αφού ολοκληρώθηκε η στατιστική ανάλυση της πρώτης έρευνας, προχωρήσαμε στην διεκπεραίωση της έρευνας για τις επικεντρώσεις της κοινωνικής αναπαράστασης. Η έρευνα διεξήχθη το χρονικό διάστημα Δεκεμβρίου 2022- Ιανουαρίου 2023, με τον διαμοιρασμό ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων, με τη μέθοδο της χιονοστιβάδας. Το νέο ερωτηματολόγιο περιείχε τις κατασκευασμένες κλίμακες των αναπαραστάσεων, της αποδεκτής αστυνομικής δράσης και την πιθανής ανάληψης δράσης, την κλίμακα βίας (Chryssochoou, 2018b) καθώς και τις κλίμακες για τις ιδεολογικές επικεντρώσεις της προσλαμβανόμενης κοινωνικής κινητικότητας (Chryssochoou, 2018b), της κοινωνικής τάξης πραγμάτων (Staerklé et al. 2007), τη δοξασία του δίκαιου κόσμου (Παπαστάμου & Προδρομίτης, 2010), της κοινωνίας ως ζούγκλας (Duckitt, Wagner, du Plessis & Birum, 2002) και της ανομίας (Chryssochoou, 2018b), και φυσικά, δημογραφικά στοιχεία και την πολιτική αυτό-τοποθέτηση στην συμβατική κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς. Οι κλίμακες της αποδεκτής δράσης από την αστυνομία και της ανάληψης ή μη δράσης των πολιτών σε περιστατικά αστυνομικής βίας διατηρήθηκαν όπως ήταν και στην πρώτη έρευνα. Από την άλλη, η κλίμακα για τις κοινωνικές αναπαραστάσεις διαμορφώθηκε ως εξής: διατηρήθηκαν οι δηλώσεις οι οποίες είχαν υψηλό σκορ (> 0.40) και αφαιρέθηκαν εκείνες που είχαν χαμηλό σκορ, οι δηλώσεις που φόρτιζαν σε πάνω από έναν παράγοντες και όλες οι δηλώσεις του τρίτου παράγοντα, καθώς θεωρήθηκε πως τα χαρακτηριστικά των αστυνομικών δεν αποτελούν βασική πλευρά στην διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων για την αστυνομία ως θεσμό. Έτσι, διαμορφώθηκε η τελική κλίμακα για την μέτρηση της κοινωνικής αναπαράστασης για την αστυνομία, η οποία αποτελείται από 22 δηλώσεις (βλ. παράρτημα). Όλες οι κλίμακες του ερωτηματολογίου μπορούσαν να απαντηθούν

σε 7-βάθμια κλίμακα likert, εκτός από την κλίμακα πολιτικής αυτοτοποθέτησης, η οποία ήταν 10-βάθμια.

Δείγμα

Οι συμμετοχές στην έρευνα ήταν 350, καθώς όμως πολλά ερωτηματολόγια δεν συμπληρώθηκαν μέχρι τέλους, αξιοποιήσιμα ήταν τα 221, από τα οποία αφαιρέθηκαν δύο, που δεν πληρούσαν το κριτήριο της ηλικίας. Από τους 219 συμμετέχοντες στην έρευνα, οι 132 ήταν γυναίκες, οι 69 άνδρες, 4 άτομα δήλωσαν άλλο στο φύλο και 14 επέλεξαν να μην απαντήσουν. Οι ηλικίες των συμμετεχόντων κυμαίνονταν από τα 17 έως τα 68 έτη, με μέσο όρο τα 32 έτη ($M= 31.86$, $SD=12.79$, $Missing= 15$). Στην πλειοψηφία τους, οι συμμετέχοντες ήταν πτυχιούχοι Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι. (32%) και ιδιωτικοί υπάλληλοι (30.1%). 81 συμμετέχοντες αρνήθηκαν να τοποθετηθούν στην κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς ενώ το 21% των συμμετεχόντων δεν συμπλήρωσε την κλίμακα πολιτικής αυτοτοποθέτησης. Ξανά, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων που τοποθετήθηκε στην κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς βρισκόταν στον χώρο της Αριστεράς (59.2%).

Μετρήσεις

Στην κλίμακα της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας εφαρμόστηκε ανάλυση παραγόντων με πλάγια περιστροφή. Το μέτρο Kaiser- Meyer- Oklin επιβεβαίωσε την δειγματική επάρκεια για την ανάλυση ($KMO= 0.934$). Η ανάλυση παραγόντων υπέδειξε τέσσερις παράγοντες με ιδιοτιμές μεγαλύτερες του 1 του κριτηρίου του Kaiser και συνδυαστικά εξηγούσαν το 64.07% της διακύμανσης. Οι φορτίσεις των παραγόντων φαίνονται στον πίνακα Α2 του παραρτήματος. Τα στοιχεία που ομαδοποιούνται στον πρώτο παράγοντα υποδεικνύουν την αντιληπτή νομιμότητα της αστυνομίας, καθώς περιλαμβάνει δηλώσεις όπως «Η αστυνομία δεν λειτουργεί αυθαίρετα». Αφού ο δείκτης αξιοπιστίας ήταν ικανοποιητικός ($\alpha= 0.834$), κατασκευάσαμε μία σύνθετη μεταβλητή με τον μέσο όρο των στοιχείων αυτών, η οποία ονομάστηκε *αντιληπτή νομιμότητα της αστυνομίας*. Οι δηλώσεις που αναλογούν στον δεύτερο παράγοντα φαίνεται να συμβολίζουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στην αστυνομία ως προς την αντιμετώπιση του εγκλήματος, με προτάσεις όπως «Η αστυνομία συμβάλει στη μείωση της εγκληματικότητας» και «Εάν με ληστέψουν, θα πάω στην αστυνομία». Η αξιοπιστία ήταν και πάλι ικανοποιητική ($\alpha= 0.815$) και η σύνθετη μεταβλητή που κατασκευάστηκε ονομάστηκε *εμπιστοσύνη στην αστυνομία ως προς το έγκλημα*. Ο τρίτος παράγοντας συμπεριελάμβανε δηλώσεις όπως «Η

αστυνομία δικαιούται να δράσει βίαια υπό ορισμένες συνθήκες» και φαίνεται να αναφέρεται στην βία της αστυνομίας. Είχε ικανοποιητικό δείκτη αξιοπιστίας ($\alpha=0.724$) και η σύνθετη μεταβλητή που προέκυψε ονομάστηκε *βία της αστυνομίας*. Τέλος, ο τέταρτος παράγοντας σχετίζεται με την αναπαράσταση της αστυνομίας ως κατασταλτικό όργανο του κράτους, αφού φορτιζόταν με δηλώσεις όπως «Η καταστολή των διαδηλώσεων είναι απαραίτητη». Παρουσίασε υψηλή αξιοπιστία ($\alpha=0.806$) και η σύνθετη μεταβλητή των μέσων όρων των δηλώσεών του πήρε το όνομα *αστυνομία ως κατασταλτικός μηχανισμός*.

Ξανά, στην κλίμακα της αποδεκτής ή μη αποδεκτής βίαιης δράσης της αστυνομίας δεν βρέθηκαν πολλαπλοί παράγοντες και ο έλεγχος αξιοπιστίας έδειξε υψηλή συνέπεια μεταξύ των ερωτήσεων ($\alpha=0.873$). Κατασκευάστηκε σύνθετη μεταβλητή με τους μέσους όρους των δηλώσεων της κλίμακας, η οποία ονομάστηκε *δράσεις της αστυνομίας*.

Σχετικά με την κλίμακα ανάληψης ή μη δράσης ως αντίδραση σε μη αποδεκτές βίαιες δράσεις της αστυνομίας, έγινε η νοηματική διάκριση μεταξύ *μη ανάληψης δράσης* (δήλωση 10) και *ανάληψης δράσης*, όπου και κατασκευάστηκε σύνθετη μεταβλητή με τους μέσους όρους των υπόλοιπων δηλώσεων, όπου η αξιοπιστία ήταν ικανοποιητική ($\alpha=0.873$).

Στην κλίμακα της κοινωνικής τάξης πραγμάτων, εφαρμόστηκε ανάλυση παραγόντων με πλάγια περιστροφή. Το μέτρο Kaiser- Meyer- Oklin επιβεβαίωσε την δειγματική επάρκεια για την ανάλυση ($KMO=0.847$). Ζητήθηκαν δύο παράγοντες, οι οποίοι παρουσίασαν ιδιοτιμές μεγαλύτερες του 1 του κριτηρίου του Kaiser και συνδυαστικά εξηγούσαν το 43.64% της διακύμανσης. Οι φορτίσεις των παραγόντων φαίνονται στον πίνακα Α2 του παραρτήματος. Ο πρώτος παράγοντας συγκεντρώνει τις διαστάσεις της ελεύθερης αγοράς και των ηθικών αξιών, καθώς αποτελείται από δηλώσεις όπως «Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα αν ο καθένας άρπαζε τις ευκαιρίες που του δίνει η κοινωνία ώστε να επιτύχει» ή «Αν επιβραβεύονταν οι ενάρτεροι άνθρωποι – τα ηθικά κοινωνικά στοιχεία». Ο έλεγχος αξιοπιστίας ήταν ικανοποιητικός ($\alpha=0.835$) και από τους μέσους όρους των δηλώσεων του παράγοντα κατασκευάστηκε η σύνθετη μεταβλητή της *κανονιστικής αντίληψης για την κοινωνική τάξη πραγμάτων*. Ο δεύτερος παράγοντας αποτελείται από τις διαστάσεις των δομικών ανισοτήτων και της

πολιτισμικής ποικιλομορφίας, με χαρακτηριστικό παράδειγμα δηλώσεις όπως «Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα αν δεν υπήρχε τόσο μεγάλη ανισότητα μεταξύ πλουσίων και φτωχών» και «αν η διαφορετικότητα σε κάθε τομέα (έμφυλη, φυλετική, εθνοτική, θρησκευτική) γινόταν σεβαστή». Τα αποτελέσματα του ελέγχου αξιοπιστίας ήταν ξανά ικανοποιητικά ($\alpha = 0.825$) και κατασκευάστηκε η σύνθετη μεταβλητή της *κατηγορικής κατανόησης της κοινωνικής οργάνωσης*.

Στην κλίμακα της βίας, εφαρμόστηκε ανάλυση παραγόντων με πλάγια περιστροφή. Το μέτρο Kaiser- Meyer- Oklin επιβεβαίωσε την δειγματική επάρκεια για την ανάλυση ($KMO = 0.858$). Ακολουθώντας την θεωρία, ζητήθηκαν δύο παράγοντες, οι οποίοι παρουσίασαν ιδιοτιμές μεγαλύτερες του 1 του κριτηρίου του Kaiser και συνδυαστικά εξηγούσαν το 43.64% της διακύμανσης. Οι φορτίσεις των παραγόντων φαίνονται στον πίνακα A3 του παραρτήματος. Ο πρώτος παράγοντας σχετίζεται με την αντίληψη της βίας ως συγκρουσιακό μέσο για την επίτευξη κοινωνικής αλλαγής, περιλαμβάνοντας δηλώσεις όπως «Η κοινωνική αλλαγή επιτυγχάνεται μόνο με βίαιη σύγκρουση». Η αξιοπιστία φάνηκε να είναι υψηλή ($\alpha = 0.911$) και η σύνθετη μεταβλητή που κατασκευάστηκε από τους μέσους όρους των δηλώσεων που φόρτιζαν αυτόν τον παράγοντα ονομάστηκε *βία για κοινωνική αλλαγή*. Ο δεύτερος παράγοντας συγκέντρωσε τις δηλώσεις που αφορούσαν την βία ως μέσο κοινωνικού ελέγχου, όπως για παράδειγμα οι δηλώσεις «Η αστυνομία δικαιούται να χρησιμοποιήσει βία για να επιβάλλει την τάξη » και «Η καλύτερη λύση όταν μια ομάδα ενοχλεί με κάποιο τρόπο το κοινωνικό σύνολο είναι η απομόνωση της». Έτσι, αφού η αξιοπιστία ήταν ικανοποιητική ($\alpha = 0.736$), δημιουργήθηκε η σύνθετη μεταβλητή της *βίας για κοινωνικό έλεγχο*.

Στην κλίμακα της κοινωνικής κοσμοθεωρίας της κοινωνίας ως ζούγκλα, εφαρμόστηκε ανάλυση παραγόντων με πλάγια περιστροφή. Το μέτρο Kaiser- Meyer- Oklin επιβεβαίωσε την δειγματική επάρκεια για την ανάλυση ($KMO = 0.797$). Η ανάλυση παραγόντων υπέδειξε τέσσερις παράγοντες με ιδιοτιμές μεγαλύτερες του 1 του κριτηρίου του Kaiser και συνδυαστικά εξηγούσαν το 53.09% της διακύμανσης. Οι φορτίσεις των παραγόντων φαίνονται στον πίνακα A4 του παραρτήματος. Ο πρώτος παράγοντας φάνηκε να συγκεντρώνει διαστάσεις που αφορούσαν τον ανταγωνισμό (π.χ. «Το να κερδίζεις δεν είναι απλά ένα ζητούμενο, είναι το σημαντικότερο πράγμα») και, έτσι, μετά από ικανοποιητικό έλεγχο αξιοπιστίας ($\alpha =$

0.780), κατασκευάστηκε η σύνθετη μεταβλητή από τους μέσους όρους αυτών των δηλώσεων, η οποία ονομάστηκε *ανταγωνισμός*. Ο δεύτερος παράγοντας περιείχε διαστάσεις που σχετίζονταν με το αίσθημα εμπιστοσύνης στους ανθρώπους (π.χ. «Οι πιο πολλοί άνθρωποι είναι αξιόπιστοι όταν τους δείξεις εμπιστοσύνη»). Ο έλεγχος αξιοπιστίας ήταν μέτριος ($\alpha = 0.480$) και προέκυψε η σύνθετη μεταβλητή *εμπιστοσύνη στους ανθρώπους*. Έπειτα, ο τρίτος παράγοντας φορτίστηκε με δηλώσεις που σχετίζονταν με ηθικές αξίες και αρχές, όπως ο σεβασμός και η φιλανθρωπία (π.χ. «Ο καλύτερος τρόπος για να ηγηθεί κανείς μιας ομάδας, είναι να δείχνει καλοσύνη, να σέβεται τους άλλους και να τους συμπεριφέρεται ως συνεργάτες και όχι ως κατώτερους»). Ο έλεγχος αξιοπιστίας ήταν και πάλι μέτριος ($\alpha = 0.556$) και η σύνθετη μεταβλητή που κατασκευάστηκε πήρε το όνομα *ηθικές αρχές*. Ο τέταρτος παράγοντας εμπεριείχε μόνο μία δήλωση («Ο καθένας μας έχει δικαίωμα στην απαλλαγή λόγω αμφιβολιών») και αποφασίστηκε να μην ληφθεί υπόψη.

Η κλίμακα της αντιληπτής κοινωνικής κινητικότητας διαμόρφωσε τις ακόλουθες μεταβλητές: *ανελιξιακή πλάνη* (δήλωση 3, «Μόνο μερικοί από αυτούς που έχουν τα προσόντα θα επιτύχουν στην επαγγελματική ανέλιξη»), κλειστά όρια (δήλωση 4, «Ακόμη κι αν κάποιος έχει τα προσόντα, αν δεν προέρχεται από τις ανώτερες τάξεις, δεν θα επιτύχει») και *ανοιχτά όρια* (δηλώσεις 1 «Στην κοινωνία μας, όποιος προσπαθεί σκληρά πετυχαίνει στο τέλος» και 2 «Στην κοινωνία μας, όποιος έχει τα προσόντα θα επιτύχει στην επαγγελματική ανέλιξη», με $r = 0.624$, $p < .001$).

Η αξιοπιστία των μεταβλητών της *δοξασίας δίκαιου κόσμου* ($\alpha = 0.801$) και της *ανομίας* ($\alpha = 0.763$) ήταν ικανοποιητική, οπότε και κατασκευάστηκαν οι σύνθετες μεταβλητές με τους μέσους όρους των δηλώσεών τους.

Αποτελέσματα

Οι μεταβλητές της κοινωνικής κινητικότητας (*ανοιχτά όρια*, *κλειστά όρια*, *ανελιξιακή πλάνη*), της *δοξασίας δίκαιου κόσμου*, της αντιληπτής κοινωνικής τάξης πραγμάτων (*κανονιστική αντίληψη*, *κατηγορική αντίληψη*), της *ανομίας* και της κοσμοθεωρίας της κοινωνίας ως ζούγκλα (*ανταγωνισμός*, *εμπιστοσύνη στους ανθρώπους*, *ηθικές αξίες*) χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να αναδείξουν τα ιδεολογικά προφίλ που κυριαρχούν στην κατανόηση της κοινωνικής οργάνωσης. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ανάλυσης κατά συστάδες (K- means Clustering), με την οποία παρόμοιες περιπτώσεις μπορούν να ομαδοποιούνται μαζί. Συγκεκριμένα,

χάρη σε αυτή την μέθοδο, οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε ομάδες με τρόπο τέτοιο ώστε να μεγιστοποιούνται οι ομοιότητες εντός των ομάδων και οι διαφορές μεταξύ των ομάδων (Chryssochoou, 2018b). Ακολουθώντας την βιβλιογραφία (Chryssochoou, 2018b) , ζητήθηκαν τρεις ομάδες, των οποίων οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις φαίνονται στον πίνακα 3.

Πίνακας 3

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των τριών ομάδων σε κάθε ιδεολογική διάσταση της αντίληψης της κοινωνικής οργάνωσης- Αποτελέσματα One-Way ANOVA

	Ομάδα 1- Υποστηρικτές του συστήματος	Ομάδα2 – Ρεαλιστές υποστηρικτές του συστήματος	Ομάδα 3- Αντίθετοι στο σύστημα	Αποτελέσματα One-Way ANOVA
Κανονιστική Αντίληψη της Κοινωνικής Οργάνωσης	4.84 (0.95) ^a	5.30 (0.74) ^b	4.10 (1.02) ^c	F(2)= 26.92, p< .001
Κατηγορική Αντίληψη της Κοινωνικής Οργάνωσης	5.97 (0.78) ^a	5.54 (0.78) ^b	6.53 (0.44) ^c	F(2)= 31.75, p< .001
Ανομία	5.73 (0.85) ^a	5.98 (0.62) ^a	6.10 (0.59) ^b	F(2)= 5.38, p= .005
Ανταγωνισμός	2.13 (0.76) ^a	3.28 (0.94) ^b	2.04 (0.72) ^a	F(2)= 39.53, p< .001
Εμπιστοσύνη στους ανθρώπους	4.97 (1.00) ^a	3.94 (1.15) ^b	4.32 (1.09) ^b	F(2)= 13.38, p< .001
Ηθικές αξίες	5.93 (0.67) ^a	5.58 (0.87) ^a	5.77 (0.77) ^a	F(2)= 2.82, p= .061
Δοξασία Δίκαιου Κόσμου	4.01 (0.56) ^a	3.90 (0.55) ^a	2.97 (0.50) ^b	F(2)= 85.16, p<.001
Ανοιχτά όρια	4.56 (0.94) ^a	4.62 (0.87) ^a	2.70 (0.92) ^b	F(2)= 104.18, p< .001
Ανελιξιακή πλάνη	4.90 (1.28) ^a	5.47 (1.05) ^a	4.96 (1.43) ^a	F(2)= 2.98, p= .053
Κλειστά όρια	2.40 (0.83) ^a	4.27 (1.13) ^b	5.00 (1.01) ^b	F(2)= 134.91, p< .001

Σημείωση. Οι απαντήσεις ήταν σε 7-βάθμια κλίμακα, όπου 1= Διαφωνώ απόλυτα και 7= Συμφωνώ απόλυτα. One-way ANOVA, post hoc Games- Howell (p< .05). Τα διαφορετικά γράμματα υποδηλώνουν στατιστικά σημαντικές διαφορές (p< .005) μεταξύ των μέσων όρων των ομάδων.

Στην πρώτη ομάδα συγκεντρώθηκαν 67 συμμετέχοντες, στην δεύτερη 45 ενώ η τρίτη ήταν η πολυπληθέστερη, συγκεντρώνοντας 88 από τους συμμετέχοντες. Ως προς τα δημογραφικά στοιχεία, με την ανάλυση one-way ANOVA παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά στην ηλικία των συμμετεχόντων της πρώτης ομάδας

σε σχέση με τις άλλες δύο [$F(2,184)= 7.83, p< .001$]. Εκείνοι της πρώτης ομάδας, σύμφωνα με τον post hoc Games- Howell έλεγχο ($p< .05$), ήταν μεγαλύτεροι ($M= 36.34, SD= 12.95$), από τους συμμετέχοντες της δεύτερης ($M= 27.49, SD= 12.76$) και της τρίτης ομάδας ($M= 29.82, SD= 11.52$), μεταξύ των οποίων δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων σε κάποια άλλη διάσταση των δημογραφικών χαρακτηριστικών, όπως το φύλο και το εκπαιδευτικό επίπεδο. Σχετικά με την πολιτική τους αυτοτοποθέτηση, η ανάλυση one- way ANOVA [$F(2,167)= 27.22, p< .001$] και ο post hoc Games- Howell έλεγχος ($p< .05$) έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες της πρώτης και της δεύτερης ομάδας δεν διαφοροποιούνται (Ομάδα 1 $M= 4.22, SD= 1.81$, Ομάδα 2 $M= 4.61, SD= 1.83$). Η τρίτη ομάδα είναι εκείνη που διαφέρει σημαντικά από τις άλλες δύο και φαίνεται να τείνει προς την Αριστερά ($M= 2.41, SD= 1.43$). Την ίδια στιγμή, ένας crosstabulation έλεγχος έδειξε την κατανομή των συμμετεχόντων κάθε ομάδας που αρνήθηκαν την τοποθέτηση στην κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς. Φάνηκε ότι οι συμμετέχοντες που αρνήθηκαν την τοποθέτηση ήταν σχεδόν ισάριθμοι στις δύο πρώτες ομάδες (Ομάδα 1- $n=19$, Ομάδα 2- $n= 22$), ενώ στην τρίτη ομάδα ήταν περισσότεροι ($n= 32$).

Ως προς τις ιδεολογικές τοποθετήσεις των συμμετεχόντων, η one-way ANOVA, όπως φαίνεται και στον πίνακα 3, έδειξε σημαντικές διαφοροποιήσεις αλλά και ομοιότητες μεταξύ των ομάδων. Η πρώτη και η δεύτερη ομάδα παρουσίασαν αρκετές ιδεολογικές ομοιότητες. Δεν είχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις διαστάσεις του *δίκαιου κόσμου*, των *ανοιχτών διομαδικών ορίων* και της *ανομίας*. Ωστόσο, η δεύτερη ομάδα δείχνει να αναγνωρίζει περισσότερο από την πρώτη την ύπαρξη της *ανελιξιακής πλάνης*, και άρα το γεγονός ότι μόνο ορισμένοι θα καταφέρουν να ανελιχθούν κοινωνικά, καθώς και τα μη διαπερατά όρια μεταξύ κοινωνικών ομάδων. Η δεύτερη ομάδα φαίνεται επίσης να έχει υψηλότερο σκορ στην διάσταση του *ανταγωνισμού* από την πρώτη και να έχει χαμηλότερη *εμπιστοσύνη στους ανθρώπους*. Ενώ και οι δύο ομάδες έχουν μία τάση προς την *κανονιστική αντίληψη* για την κοινωνική οργάνωση, η δεύτερη ομάδα έχει στατιστικά σημαντικά υψηλότερο σκορ από τη πρώτη.

Από την άλλη, η τρίτη ομάδα φάνηκε να είναι εκείνη που διαφοροποιήθηκε πιο έντονα από τις άλλες στις περισσότερες ιδεολογικές διαστάσεις. Σε αυτή συγκεντρώθηκαν οι συμμετέχοντες οι οποίοι θεωρούν περισσότερο από τις άλλες

δύο ομάδες ότι η κοινωνική κινητικότητα είναι ανέφικτη και τα όρια μεταξύ των ομάδων μη διαπερατά. Ταυτόχρονα, διαφοροποιήθηκαν με στατικά σημαντικό τρόπο από τις άλλες δύο ομάδες ως προς την ιδεολογική τους τοποθέτηση στις κλίμακες *δοξασίας δίκαιου κόσμου* και *ανομίας*. Εμφάνισαν τα χαμηλότερα σκορ στην κλίμακα *δοξασίας δίκαιου κόσμου* και τα υψηλότερα στην κλίμακα της *ανομίας*. Ακόμα, στο σύνολό τους, φάνηκε διαφέρουν και στην αντίληψη για την κοινωνική οργάνωση, υιοθετώντας περισσότερο από τις άλλες ομάδες την *κατηγορική αντίληψη* της κοινωνικής οργάνωσης.

Συνοψίζοντας, οι συμμετέχοντες της πρώτης ομάδας τείνουν να υιοθετούν τις αρχές του φιλελευθερισμού, αφού έχουν μία κανονιστική αντίληψη για την κοινωνική οργάνωση, με έμφαση στις αξίες της ελεύθερης αγοράς και των ηθικών αξιών. Πιστεύουν ότι η κοινωνική κινητικότητα είναι πιθανή, θεωρούν ότι οι νόμοι τηρούνται και επικρατεί ένα δίκαιο και αξιοκρατικό σύστημα. Μάλιστα, σε σχέση με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την κοινωνία, φαίνεται να έχουν τάση προς τον διομαδικό και διατομικό ανταγωνισμό για την απόκτηση πόρων, ωστόσο την ίδια στιγμή δείχνουν να έχουν μεγάλη εμπιστοσύνη προς τους άλλους. Η ομάδα αυτή ονομάστηκε *υποστηρικτές του συστήματος*, καθώς φαίνεται πως οι συμμετέχοντες που κατηγοριοποιήθηκαν σε αυτή υποστηρίζουν το υπάρχον σύστημα, με έναν συντηρητικό τρόπο.

Οι συμμετέχοντες που ανήκουν στην δεύτερη ομάδα φαίνεται να έχουν επίσης φιλελεύθερες αξίες, σε έναν πιο μεγάλο βαθμό από τους *υποστηρικτές του συστήματος*. Υποστηρίζουν πιο έντονα την κανονιστική αντίληψη της κοινωνικής οργάνωσης. Παράλληλα, όμως, αναγνωρίζουν ότι τα διομαδικά όρια είναι μη διαπερατά και η κοινωνική κινητικότητα είναι εφικτή μόνο για ορισμένους, οι οποίοι προσπαθούν και έχουν τα κατάλληλα προσόντα. Βλέπουν την κοινωνία ως μία ανταγωνιστική ζούγκλα και έχουν χαμηλή εμπιστοσύνη στους άλλους. Φαίνεται, λοιπόν, ότι, παρόλο που υποστηρίζουν ένθερμα το υπάρχον σύστημα, δεν έχουν αυταπάτες, καθώς διαπιστώνουν ότι δεν υπάρχει ανοιχτή κοινωνική κινητικότητα αλλά έντονος ανταγωνισμός. Έτσι, η ομάδα αυτή πήρε το όνομα *ρεαλιστές υποστηρικτές του συστήματος*.

Τέλος, στην τρίτη ομάδα συγκεντρώθηκαν οι συμμετέχοντες που βρίσκονται στον αριστερό και ενδεχομένως στον αναρχικό χώρο, καθώς η άρνηση της πολιτικής τοποθέτησης στην κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς αφορούσε ένα μεγάλο μέρος του

συνόλου τους. Η ομάδα αυτή θεωρεί ότι η κοινωνία διέπεται από την ανομία και δεν πιστεύει στην δοξασία ενός δίκαιου κόσμου, όπου όλοι θα πάρουν τελικά αυτό που τους αναλογεί. Διαπιστώνει ότι η κοινωνική κινητικότητα είναι ανέφικτη και φαίνεται να μην είναι υπέρ των φιλελεύθερων αξιών. Οι συμμετέχοντες που ανήκουν σε αυτή υποστηρίζουν μια κατηγορική αντίληψη της κοινωνικής οργάνωσης, δίνοντας έμφαση στις δομικές ανισότητες και την πολιτισμική ποικιλομορφία. Σε αυτή την ομάδα δόθηκε το όνομα *αντίθετοι στο σύστημα*.

Έχοντας διαμορφώσει τις τρεις ομάδες ιδεολογικών προφίλ (*υποστηρικτές του συστήματος- ρεαλιστές υποστηρικτές του συστήματος- αντίθετοι στο σύστημα*), εφαρμόσαμε one-way ANOVA με εξαρτημένες τις μεταβλητές της αντιληπτής νομιμότητας της αστυνομίας, της αστυνομίας ως κατασταλτικό μηχανισμό, της εμπιστοσύνης στην αστυνομία απέναντι στο έγκλημα, της βίας της αστυνομίας, της αποδεκτής δράσης της αστυνομίας, της ανάληψης ή μη ανάληψης δράσης, της βίας για κοινωνική αλλαγή, της βίας για κοινωνικό έλεγχο και τις τρεις ομάδες ως ανεξάρτητες μεταβλητές. Στον πίνακα 4 φαίνονται οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις των ομάδων σε κάθε μεταβλητή.

Πίνακας 4

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των τριών ομάδων στις μεταβλητές της βίας, της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας, της αποδεκτής δράσης της αστυνομίας και της ανάληψης ή μη δράσης

	Υποστηρικτές του συστήματος	Ρεαλιστές υποστηρικτές του συστήματος	Αντίθετοι στο σύστημα
Αντιληπτή Νομιμότητα της Αστυνομίας	3.53 (0.98) ^a	3.55 (1.02) ^a	2.65 (0.85) ^b
Αστυνομία ως Κατασταλτικός Μηχανισμός	2,71 (1.43) ^a	3.24 (1.29) ^a	1.86 (0.97) ^b
Εμπιστοσύνη στην Αστυνομία ως προς το Έγκλημα	4.94 (0.81) ^a	4.78 (1.08) ^a	3.83 (1.10) ^b
Βία της Αστυνομίας	3.07 (1.26) ^a	3.40 (1.29) ^a	2.62 (1.33) ^b
Αποδεκτή Δράση της Αστυνομίας	2.19 (0.95) ^a	2.56 (1.08) ^a	1.60 (0.87) ^b
Ανάληψη Δράσης	4.58 (0.96) ^a	4.27 (1.07) ^a	5.09 (1.13) ^b

Μη Ανάλυση Δράσης	2.72 (1.13) ^a	3.38 (1.65) ^a	2.21 (1.45) ^b
Βία για Κοινωνική Αλλαγή	2.67 (0.88) ^a	3.25 (0.97) ^a	3.97 (1.26) ^b
Βία για Κοινωνικό Έλεγχο	1.95 (0.75) ^a	2.63 (0.75) ^b	1.86 (0.48) ^a

Σημείωση. Οι απαντήσεις ήταν σε 7-βάθμια κλίμακα, όπου 1= Διαφωνώ απόλυτα και 7= Συμφωνώ απόλυτα. One-way ANOVA, post hoc Games- Howell ($p < .05$). Τα διαφορετικά γράμματα υποδηλώνουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ($p < .005$) μεταξύ των μέσων όρων των ομάδων

Στις μεταβλητές της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας, βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων και σε κάθε μία από αυτές εφαρμόστηκε έλεγχος post hoc Games- Howell ($p < .005$). Συγκεκριμένα, στην μεταβλητή της *αντιληπτής νομιμότητας της αστυνομίας*, οι ομάδες διέφεραν σημαντικά [$F(2,189) = 21.14, p < .001$], με την ομάδα των *αντίθετων στο σύστημα* να νομιμοποιεί λιγότερο την αστυνομία ($M = 2.65, SD = 0.85$) συγκριτικά με τους *υποστηρικτές* και τους *ρεαλιστές υποστηρικτές του συστήματος*. Στην μεταβλητή της *αστυνομίας ως κατασταλτικό μηχανισμό*, ξανά οι *αντίθετοι στο σύστημα* διέφεραν σημαντικά από τις άλλες ομάδες [$F(2,189) = 23.46, p < .001$], διαφωνώντας με την κατασταλτική δράση της αστυνομίας ($M = 1.86, SD = 0.97$). Έπειτα, στην μεταβλητή της *εμπιστοσύνης στην αστυνομία*, ήταν και πάλι η ομάδα των *αντίθετων στο σύστημα* που διαφοροποιήθηκε με στατιστικά σημαντικό τρόπο από τις άλλες [$F(2,189) = 25.05, p < .001$]. Οι συμμετέχοντες αυτοί παρουσίασαν την χαμηλότερη εμπιστοσύνη προς την αστυνομία σε σχέση με την αντιμετώπιση του εγκλήματος και ήταν λιγότερο πρόθυμοι να απευθυνθούν σε αυτή για βοήθεια ($M = 3.83, SD = 1.10$). Τέλος, ως προς την διάσταση της κοινωνικής αναπαράστασης για την *βία της αστυνομίας*, υπήρχε στατιστική σημαντικότητα στις διαφορές μεταξύ των ομάδων [$F(2,190) = 5.54, p = .005$], με εκείνη των *ρεαλιστών υποστηρικτών* να θεωρεί περισσότερο αποδεκτή τη χρήση βίας από την αστυνομία ($M = 3.40, SD = 1.29$) από τους *αντίθετους στο σύστημα* ($M = 2.62, SD = 1.33$), ενώ δεν βρέθηκαν σημαντικές διαφορές με την ομάδα των *υποστηρικτών του συστήματος*.

Στη συνέχεια, η εφαρμογή της ανάλυσης one-way ANOVA στη μεταβλητή της *αποδεκτής δράσης της αστυνομίας*, έδειξε επίσης στατιστικά σημαντικές διαφορές [$F(2,189) = 16.10, p < .001$]. Σύμφωνα με τον έλεγχο post hoc Games- Howell ($p < .005$), η ομάδα των *αντίθετων στο σύστημα* θεωρούσε λιγότερο αποδεκτές τις πιθανές

δράσεις της αστυνομίας που παρουσιάστηκαν ($M= 1.60$, $SD= .87$) συγκριτικά με τις άλλες ομάδες.

Έπειτα, ο έλεγχος one-way ANOVA έδειξε σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων στις μεταβλητές της *ανάληψης* και της *μη ανάληψης δράσης*. Συγκεκριμένα, στην μεταβλητή *ανάληψης δράσης*, οι ομάδες διαφοροποιήθηκαν με στατιστικά σημαντικό τρόπο [$F(2,180)= 8.84$, $p< .001$]. Ο έλεγχος post hoc Games- Howell ($p< .005$) έδειξε ότι οι *αντίθετοι στο σύστημα* δήλωναν περισσότερο πρόθυμοι να αναλάβουν δράση εάν θεωρούσαν ότι η αστυνομία ασκούσε βία στους πολίτες ($M= 5.09$, $SD= 1.13$) από τους *υποστηρικτές* και τους *ρεαλιστές υποστηρικτές του συστήματος*. Αντίθετα, στην μεταβλητή της *μη ανάληψης δράσης*, ξανά υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση [$F(2,187)= 9.80$, $p< .001$]. Αυτή τη φορά ήταν οι ομάδες των *υποστηρικτών του συστήματος* και των *ρεαλιστών υποστηρικτών* που ήταν πιο πιθανό να μην αναλάβουν δράση. Ο έλεγχος post hoc Games- Howell ($p< .005$) υπέδειξε την ομάδα των *αντίθετων στο σύστημα* ως λιγότερο πιθανή να αρνηθεί την ανάληψη δράσης ($M= 2.21$, $SD= 1.45$) σε σχέση με τις άλλες ομάδες.

Τέλος, στη μεταβλητή της *βίας για κοινωνική αλλαγή*, φάνηκε ότι οι τρεις ομάδες διέφεραν σημαντικά [$F(2,192)= 26.53$, $p< .001$]. Ο έλεγχος post hoc Games- Howell ($p< .005$) έδειξε ότι η ομάδα των *αντίθετων στο σύστημα* υποστήριζε περισσότερο την χρήση της βίας ως μέσο κοινωνικής αλλαγής ($M= 3.97$, $SD= 1.26$) από τους *υποστηρικτές* ($M= 2.67$, $SD= 0.88$) και τους *ρεαλιστές υποστηρικτές του συστήματος* ($M= 3.25$, $SD= 0.97$). Ως προς την *βία για τον κοινωνικό έλεγχο*, πάλι φάνηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές [$F(2,194) = 22.89$, $p< .001$]. Αυτή τη φορά, η ομάδα των *ρεαλιστών υποστηρικτών*, σύμφωνα με τον έλεγχο post hoc Games- Howell ($p< .005$), φάνηκε να υποστηρίζει περισσότερο ($M= 2.67$, $SD= 0.75$) από τις άλλες δύο την χρήση βίας με σκοπό την επιβολή και τον κοινωνικό έλεγχο.

Συζήτηση

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η αναζήτηση του περιεχομένου της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας στην ελληνική κοινωνία καθώς και η διερεύνηση της πιθανής λειτουργίας της ιδεολογικής τοποθέτησης των ατόμων απέναντι στην κοινωνική πραγματικότητα ως επικέντρωσης σε αυτή την αναπαράσταση. Η έλλειψη σχετικής βιβλιογραφίας και οι συνθήκες υψηλής αστυνόμευσης των τελευταίων ετών

σε ένα περιβάλλον με μακρά ιστορία ιδιαίτερης σχέσης μεταξύ πολιτών και αστυνομίας στάθηκαν αφορμές για την διεξαγωγή δύο ερευνών. Κάθε μία από αυτές κατάφερε να προσφέρει ενδιαφέρουσες και χρήσιμες πληροφορίες, δίνοντας μία εικόνα για το περιεχόμενο της αναπαράστασης και για τον ρόλο της ιδεολογικής θέσης απέναντι στην κοινωνική οργάνωση. Συγκεκριμένα, η δεύτερη έρευνα επιβεβαίωσε την αρχική υπόθεση και φάνηκε πως ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα τοποθετούνται ιδεολογικά στο κοινωνικό περιβάλλον μπορεί να έχει τον ρόλο επικέντρωσης στην αναπαράσταση της αστυνομίας και άρα να διαφοροποιεί την θέση τους προς το περιεχόμενό της.

Ως προς την διερεύνηση του περιεχομένου της κοινωνικής αναπαράστασης για την αστυνομία στον ελληνικό χώρο, η παρούσα εργασία ανέδειξε ορισμένες σημαντικές διαστάσεις της, οι οποίες συμβαδίζουν με τους διάφορους ρόλους και δράσεις της αστυνομίας, όπως και με την υπάρχουσα βιβλιογραφία. Η έρευνα της αντικειμενοποίησης φώτισε τέσσερις διαστάσεις, εκείνες της αστυνομίας ως κατασταλτικό μηχανισμό, της βίας της αστυνομίας, της εμπιστοσύνης στην αστυνομία ως προς το έγκλημα και τα χαρακτηριστικά των αστυνομικών. Στη συνέχεια, η έρευνα των επικεντρώσεων ανέδειξε μία ακόμη διάσταση της αναπαράστασης, εκείνη της αντιληπτής νομιμότητας. Όλες οι διαστάσεις αυτές γνωρίζουμε ήδη από την βιβλιογραφία ότι αφορούν σημαντικές πλευρές του θεσμού της αστυνομίας, ενώ μπορούν να είναι αλληλένδετες μεταξύ. Συγκεκριμένα, η αστυνομία έχει ως κύρια δράση την αντιμετώπιση του εγκλήματος, μέσω της πρόληψης και της καταστολής (Στεργιούλης, 1999). Την ίδια στιγμή, εκφράζει το μονοπώλιο του κράτους στο δικαίωμα άσκησης βίας εντός των συνόρων του (Bierschenk, 2016), την οποία η αστυνομία μπορεί να χρησιμοποιεί προκειμένου να επιτελέσει τον σκοπό της λειτουργίας της, δηλαδή την προστασία της κοινωνικής συνοχής και την αντιμετώπιση του εγκλήματος (Bradford & Loader, 2016). Αυτή η βία, ωστόσο, δεν αρκεί να είναι αναγνωρισμένη νομικά αλλά χρειάζεται να έχει και την συναίνεση των πολιτών, δηλαδή να νομιμοποιείται (Miller, 2016; Gerber & Jackson, 2017). Αυτή η νομιμοποίηση μπορεί να είναι αποτέλεσμα τόσο των ισχυουσών νορμών όσο και της ίδιας της συμπεριφοράς των αστυνομικών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους (Gerber & Jackson, 2017) και φαίνεται να σχετίζεται με την εμπιστοσύνη προς την αστυνομία (Meares, 2016).

Οι διαστάσεις που αναδύθηκαν μέσα από τις έρευνες αυτής της εργασίας δίνουν σημαντικές πληροφορίες για την αναπαράσταση που κυριαρχεί στον ελληνικό χώρο για την αστυνομία και για τις πλευρές δράσης της στις οποίες δίνεται έμφαση σε αναπαραστασιακό επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη και την ιδιότυπη σχέση μεταξύ αστυνομίας και πολιτών στην Ελλάδα, η οποία αναπτύχθηκε παραπάνω, είναι σίγουρα ενδιαφέρον το γεγονός ότι, αναπαραστασιακά, τονίζονται οι διαστάσεις της καταστολής και της βίας, πλευρές που έχουν υπερβεί τα αποδεκτά όρια στο παρελθόν, και της αντιληπτής νομιμότητας και της εμπιστοσύνης, οι οποίες έχουν κλονιστεί μέσα στον χρόνο. Αναφορικά με την διάσταση των χαρακτηριστικών των αστυνομικών, αυτή φαίνεται να σχετίζεται με τις προσωπικές εμπειρίες και τις πολιτικές τοποθετήσεις των ατόμων καθώς και με την αντιληπτή νομιμότητα (Bierschenk, 2016). Ωστόσο, παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι, αναπαριστώντας έναν κρατικό θεσμό, δίνεται έμφαση σε ατομικά στοιχεία εκείνων που τον εκπροσωπούν.

Αναφορικά με την δεύτερη έρευνα των ιδεολογικών επικεντρώσεων, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν ανέδειξαν τρία ιδεολογικά προφίλ ως προς την κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου και την τοποθέτηση των ατόμων σε αυτή. Φάνηκε ότι τα ιδεολογικά αυτά προφίλ διαφοροποιούν την θέση των ατόμων απέναντι στο περιεχόμενο της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας. Το ιδεολογικό προφίλ που ονομάστηκε *υποστηρικτές του συστήματος* αποτελείται από άτομα που είναι υπέρμαχοι του κυριάρχου συστήματος με έναν συντηρητικό τρόπο. Υιοθετούν μία κανονιστική αντίληψη της κοινωνικής οργάνωσης και τις φιλελεύθερες αξίες, πιστεύουν στην ανοιχτή κοινωνική κινητικότητα, τον δίκαιο κόσμο αλλά και τον ανταγωνισμό, δείχνοντας ταυτόχρονα εμπιστοσύνη προς τους ανθρώπους. Ως προς την θέση τους σε σχέση με το περιεχόμενο της κοινωνικής αναπαράστασης της αστυνομίας, φαίνεται να είναι σύμφωνοι με τις διαστάσεις που αναδύθηκαν. Αντιλαμβάνονται την αστυνομία ως έναν κρατικό μηχανισμό για την πρόληψη του εγκλήματος, τον οποίο εμπιστεύονται και νομιμοποιούν. Αναπαραστασιακά, θεωρούν αποδεκτή την χρήση βίας από την αστυνομία, όπως επίσης και τον ρόλο της ως κατασταλτικό μέσο. Πιο συγκεκριμένα, κρίνουν αποδεκτή την βία που ενδέχεται να ασκήσει η αστυνομία και δεν θα εμπλέκονταν εύκολα σε κάποια δράση διαμαρτυρίας ενάντια σε αυτή. Εξάλλου, είναι σύμφωνοι με την χρήση

βίας ως μέσο για άσκηση κοινωνικού ελέγχου και επιβολής της τάξης, αλλά όχι με την χρήση της με σκοπό την αντίδραση και την κοινωνική αλλαγή.

Στη συνέχεια, το ιδεολογικό προφίλ των *ρεαλιστών υποστηρικτών του συστήματος* φάνηκε να έχει αρκετά κοινά με εκείνο των *υποστηρικτών του συστήματος*, τόσο σε ιδεολογικό επίπεδο όσο και σε αναπαραστασιακό. Οι *ρεαλιστές υποστηρικτές* μοιράζονται επίσης τις αξίες του φιλελευθερισμού και την κανονιστική αντίληψη της κοινωνικής οργάνωσης, ωστόσο σε πολύ πιο έντονο βαθμό από τους *υποστηρικτές του συστήματος*, οι οποίοι είναι περισσότερο συντηρητικοί. Αυτό που τους αποδίδει το χαρακτηριστικό της ρεαλιστικής θέασης του συστήματος είναι η αναγνώριση του ανταγωνιστικού χαρακτήρα της κοινωνίας και της χαμηλής κοινωνικής κινητικότητας, όπου μόνο ορισμένα άτομα θα καταφέρουν να ανελιχθούν. Παρόλο που φαίνεται να υποστηρίζουν ένθερμα το σύστημα, δεν έχουν ψευδαισθήσεις για την οργάνωσή του. Η τοποθέτησή τους προς την κοινωνική αναπαράσταση της αστυνομίας, όμως, δεν διαφέρει από εκείνη των *υποστηρικτών του συστήματος*. Συμφωνούν με την κατασταλτική δράση της αστυνομίας και αναγνωρίζουν το δικαίωμά της στην άσκηση βίας. Εμπιστεύονται την αστυνομία στην αντιμετώπιση του εγκλήματος και νομιμοποιούν τον θεσμό. Αναφορικά με τα περιστατικά αστυνομικής βίας, φαίνεται πως τα αποδέχονται και δεν δείχνουν πρόθεση ανάληψης δράσης ενάντια σε αυτά. Μάλιστα, φάνηκε να είναι περισσότερο σύμφωνοι από όλες τις ομάδες στην χρήση βίας με σκοπό τον κοινωνικό έλεγχο.

Τέλος, το ιδεολογικό προφίλ που έδειξε να διαφοροποιείται περισσότερο από όλα στην ιδεολογική και την αναπαραστασιακή τοποθέτησή του ήταν εκείνο των *αντίθετων στο σύστημα*. Τα άτομα που ομαδοποιήθηκαν σε αυτό υιοθετούσαν μία κατηγορική αντίληψη της κοινωνικής οργάνωσης, τονίζοντας τις δομικές ανισότητες και την πολιτισμική ποικιλομορφία που κυριαρχούν. Φάνηκε ότι θεωρούν ότι κυριαρχεί η ανομία σε κοινωνικό επίπεδο και ότι η κοινωνική κινητικότητα είναι ανέφικτη. Σε αντίθεση με τις άλλες δύο ομάδες, μάλλον δεν υποστηρίζουν τις φιλελεύθερες αξίες. Σε σχέση με την κοινωνική αναπαράσταση της αστυνομίας, η τοποθέτησή τους διαφέρει επίσης από τις άλλες ομάδες. Δεν είναι σύμφωνοι με την λειτουργία της αστυνομίας ως κατασταλτικό μέσο ούτε και με την χρήση βίας για την άσκηση του καθήκοντός της. Έδειξαν να μην την αντιλαμβάνονται ως νομιμοποιημένο θεσμό και είχαν χαμηλή εμπιστοσύνη προς αυτή αναφορικά με την

αντιμετώπιση του εγκλήματος. Δεν αποδέχονταν τα περιστατικά πιθανής αστυνομικής βίας και ήταν η ομάδα με την υψηλότερη πρόθεση για δράση ενάντια σε αυτά. Την ίδια στιγμή, ήταν και η μόνη ομάδα που υποστήριζε την χρήση βίας ως μέσο κοινωνικής αλλαγής.

Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζουν ερευνητικό ενδιαφέρον. Από την μία, καθιστούν την ιδεολογική τοποθέτηση των ατόμων απέναντι στην κοινωνική οργάνωση ως επικέντρωση για την κοινωνική αναπαράσταση της αστυνομίας, εξηγώντας τις διαφορές μεταξύ ατόμων και ομάδων στη θέση τους προς την αναπαράσταση. Την ίδια στιγμή, γίνεται εμφανές ότι δεν είναι η πολιτική αυτοτοποθέτηση εκείνη που καθορίζει την στάση των ατόμων προς την κοινωνική οργάνωση και την κοινωνική αναπαράσταση της αστυνομίας. Παρόλο που η πολιτική ιδεολογία αφορά τις πεποιθήσεις των ατόμων για την κοινωνική οργάνωση και μπορεί να νομιμοποιεί ή από- νομιμοποιεί θεσμούς, ομάδες ή άτομα (Erikson, Luttbeg, & Tedin, 1988; Pratto, 1999 στο Gerber & Jackson, 2017), αυτή η έρευνα έδειξε ότι είναι άλλες οι διαστάσεις εκείνες που επηρεάζουν την τοποθέτηση προς την αναπαράσταση. Δεδομένου ότι το δείγμα που συγκεντρώθηκε είχε μία τάση αυτοτοποθέτησης προς την Αριστερά, είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα η διαφοροποίηση που προέκυψε στις ιδεολογικές διαστάσεις που σχετίζονται με την θέση των ατόμων προς την κοινωνική οργάνωση. Οι ομάδες των *υποστηρικτών* και των *ρεαλιστών υποστηρικτών του συστήματος* μάλιστα δεν είχαν καμία διαφοροποίηση στην ιδεολογική τους αυτοτοποθέτηση και παρόλα αυτά είχαν σημαντικές ιδεολογικές διαφορές στην στάση τους προς την κοινωνική οργάνωση. Ωστόσο, εντύπωση προκαλεί η κοινή θέση απέναντι στην αναπαράσταση που μοιράζονται οι δύο ομάδες, παρά τις ιδεολογικές τους διαφορές. Δεν βρέθηκαν διαφορές μεταξύ τους ούτε στη στάση απέναντι στα πιθανά περιστατικά αστυνομικής βίας ούτε στην πρόθεσή τους για ανάληψη δράσης διαμαρτυρίας. Από την άλλη, οι *αντίθετοι στο σύστημα* διαφοροποιήθηκαν πολύ έντονα από τις άλλες ομάδες τόσο στην αντίληψη της κοινωνικής οργάνωσης όσο και στην τοποθέτηση στην αναπαράσταση, την στάση απέναντι στην αστυνομική βία και την πρόθεση ανάληψης δράσης. Είχαν μία ξεκάθαρα πιο ισχυρή τάση προς την Αριστερά και μπορούμε να υποθέσουμε και προς τον αναρχικό χώρο, καθώς είχαν τον μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων που θεώρησαν ότι η τοποθέτηση στην κλίμακα Αριστεράς- Δεξιάς δεν τους εκφράζει. Παρά αυτή την πιο έντονη αυτοτοποθέτηση των *αντίθετων στο σύστημα* προς τον

αριστερό χώρο, και οι τρεις ομάδες εξακολουθούν να έχουν μία κοινή αριστερή τάση, ενώ οι ιδεολογικές τους επικεντρώσεις είναι αυτές που τις διαφοροποιούν ως προς την θέση τους απέναντι στην αναπαράσταση.

Αν και η τάση του δείγματος προς την αυτοτοποθέτηση στον αριστερό χώρο έδωσε ενδιαφέροντα ευρήματα, την ίδια στιγμή αποτελεί και έναν περιορισμό της έρευνας. Η συλλογή των δεδομένων με την μέθοδο της χιονοστιβάδας είχε ως αποτέλεσμα να συγκεντρωθεί δείγμα με παρόμοια δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως η ηλικία, και παρόμοια πολιτική αυτοτοποθέτηση. Αυτό εξηγεί την τάση του δείγματος στην τοποθέτηση προς την Αριστερά και την χαμηλή εκπροσώπηση της Δεξιάς. Παράλληλα, ένας άλλος σημαντικός περιορισμός της έρευνας για τις ιδεολογικές επικεντρώσεις αφορούσε την αδυναμία των συμμετεχόντων να την ολοκληρώσουν. Από τις 350 συμμετοχές, μόνο οι 221 είχαν συμπληρωθεί μέχρι τέλους, με 129 συμμετοχές να είναι ανολοκλήρωτες. Αιτία για αυτό μπορεί να θεωρηθεί η μεγάλη χρονική διάρκεια που απαιτούσε η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, η οποία σε συνδυασμό με την απαιτούμενη συγκέντρωση για την κατανόηση των ερωτήσεων ενδέχεται να κούρασε τους συμμετέχοντες. Ωστόσο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το θέμα της αστυνομίας και του τρόπου με τον οποίο γίνεται αντιληπτή εξακολουθεί να αποτελεί ένα ευαίσθητο θέμα για το ελληνικό κοινό και αυτό να είχε ως αποτέλεσμα την δυσκολία ολοκλήρωσης του ερωτηματολογίου. Η τραυματική σχέση της αστυνομίας και των πολιτών κατά τα χρόνια της δικτατορίας φαίνεται να παραμένει στην κοινωνική μνήμη και ενδεχομένως να αποτελεί και έναν από τους λόγους για τους οποίους δεν υπάρχει ελληνική βιβλιογραφία αναφορικά με την αστυνομία στις κοινωνικές επιστήμες. Θα υπήρχε σίγουρα όμως μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον στην μελέτη της σχέσης αυτής και των επιπτώσεών της, από μία κοινωνιοψυχολογική οπτική.

Συμπερασματικά, ξεκινήσαμε αυτή την εργασία με σκοπό να καλύψουμε το κενό που υπήρχε στην ελληνική βιβλιογραφία αναφορικά με την κοινωνική αναπαράσταση της αστυνομίας και τον ρόλο των ιδεολογικών τοποθετήσεων στις διαφορετικές αντιλήψεις αυτής της αναπαράστασης σε διατομικό και διομαδικό επίπεδο. Αφού εντοπίσαμε τις διαστάσεις του περιεχομένου της αναπαράστασης για την αστυνομία, οι οποίες ταιριάζουν με την υπάρχουσα διεθνή βιβλιογραφία, η συμβολή των ερευνών που διενεργήθηκαν έγκειται στην ανάδειξη της ιδεολογικής

αντίληψης των ατόμων για την οργάνωση της κοινωνίας σε ρόλο επικεντρώσεων προς αυτό το περιεχόμενο. Φάνηκε ότι δεν είναι η πολιτική αυτοτοποθέτηση εκείνη που διαφοροποιεί την θέση των ατόμων προς την αναπαράσταση, αλλά η κατανόησή τους για το κοινωνικό πεδίο, η οποία μπορεί να διαφέρει, ακόμα και αν η πολιτική ιδεολογία μοιάζει να είναι κοινή. Παρόλα αυτά, υπάρχει ακόμα μεγάλο περιθώριο για έρευνα στον χώρο της κοινωνικής αναπαράστασης για την αστυνομία στην Ελλάδα, όπως για παράδειγμα η μελέτη του διαμεσολαβητικού ρόλου των στάσεων προς την βία στην σχέση μεταξύ της ιδεολογικής τοποθέτησης και της αντίληψης για την κοινωνική αναπαράσταση. Ευελπιστούμε ότι αυτή η εργασία θα μπορέσει να αποτελέσει την αρχή για περαιτέρω μελέτη σε ένα ζήτημα που φαίνεται να απασχολεί έντονα την σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Δήμου, Β. (2012). *Σχέσεις κοινού – αστυνομίας και αίσθημα ανασφάλειας*, Εγκληματολογία 2 (2), σελ. 87- 92
- Κράνη, Μ. (2018). *Οι εικόνες των ΜΜΕ για την αστυνομία: συγκριτική ανάλυση ερευνών*. Μεταπτυχιακή εργασία. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
- Μαντόγλου, Α., Μελέτη, Κ. (2013). *Επιστημονικός Λόγος Περί Κοινωνικών Αναπαραστάσεων και Ιδεολογιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Μπαμπινιώτης, Γ.(1998). Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας με σχόλια για τη σωστή των λέξεων. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας
- Μπιτσάκης, Ε. (2009), Μνήμη Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου. *Ουτοπία: διμηνιαία έκδοση θεωρίας και πολιτισμού* (87), 9-10.
- Παπαστάμου, Σ., Προδρομίτης, Γ. (2010). *Κρατική και μη κρατική πολιτική βία. Τα δύο άκρα της (αν)ισορροπίας του τρόμου*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.
- Στεργιούλης, Ε. (1999). *Η ελληνική αστυνομία κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης, 1975-1995*. Διδακτορική διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Τσιροβασίλης, Ε., (2021). *Απόψεις και στάσεις για φαινόμενα ανομίας στα Πανεπιστήμια: συγκριτική μελέτη σε Έλληνες και Τούρκους φοιτητές*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Ξενόγλωσση

- Ball, R., Stott, C., Drury, J., Neville, F., Reicher, S., & Choudhury, S. (2019). Who controls the city? A micro-historical case study of the spread of rioting across North London in August 2011. *City*, 23(4-5), 483-504.

- Beauvois, J-L. (2004) Quelques limites psychologiques du libéralisme et des démocraties libérales. Στο Χρυσόχου, Ξ., & Ιατρίδης, Τ. (επιμ.). *Όψεις Ηγεμονίας στις Φιλελεύθερες Κοινωνίες. Κοινωνιοψυχολογικές προσεγγίσεις της κοινωνικής αναπαραγωγής και μεταβολής*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο, 39- 67.
- Bierschenk, T. (2016). Police and state. *The SAGE handbook of global policing*. London: SAGE, 155-178.
- Bordarie, J. (2015). Social representations and public policy: Influence of the distance from the object on representational valence. *Open Journal of Social Sciences*, 3(09), 300.
- Bradford, B., & Loader, I. (2016). Police, crime and order: The case of stop and search. *The SAGE handbook of global policing*. London: SAGE, 241-260.
- Chryssochoou, X. (2018a). Social justice in multicultural Europe. A social psychological perspective. *The Oxford handbook of social psychology and social justice*, 301-317.
- Chryssochoou, X. (2018b). ‘Betrayed Believers’: The Target of Influence of Extreme Right-Wing Minorities. *International Review of Social Psychology*, 31(1).
- Costa-Lopes, R., Dovidio, J. F., Pereira, C. R., & Jost, J. T. (2013). Social psychological perspectives on the legitimization of social inequality: Past, present and future. *European Journal of Social Psychology*, 43(4), 229-237.
- Day, M. V., & Fiske, S. T. (2017). Movin’ on up? How perceptions of social mobility affect our willingness to defend the system. *Social Psychological and Personality Science*, 8(3), 267-274.
- Day, M. V., & Fiske, S. T. (2019). Understanding the nature and consequences of social mobility beliefs. *The social psychology of inequality*, 365-380.
- Drury, J., & Stott, C. (2011). Contextualising the crowd in contemporary social science. *Contemporary Social Science*, 6(3), 275-288.
- Duckitt, J. (2009). Punishment attitudes: Their social and psychological bases. *Social psychology of punishment of crime*, 75-92.

- Duckitt, J., & Fisher, K. (2003). The impact of social threat on worldview and ideological attitudes. *Political Psychology*, 24(1), 199-222.
- Duckitt, J., Wagner, C., Du Plessis, I., & Birum, I. (2002). The psychological bases of ideology and prejudice: testing a dual process model. *Journal of personality and social psychology*, 83(1), 75.
- Federico, C. M., Hunt, C. V., & Ergun, D. (2009). Political expertise, social worldviews, and ideology: Translating “competitive jungles” and “dangerous worlds” into ideological reality. *Social Justice Research*, 22(2), 259-279.
- Gerber, M. M., & Jackson, J. (2017). Justifying violence: legitimacy, ideology and public support for police use of force. *Psychology, crime & law*, 23(1), 79-95.
- Gerber, M. M., González, R., Carvacho, H., Jiménez-Moya, G., Moya, C., & Jackson, J. (2018). On the justification of intergroup violence: The roles of procedural justice, police legitimacy, and group identity in attitudes toward violence among indigenous people. *Psychology of violence*, 8(3), 379.
- Halabi, S., Statman, Y., & Dovidio, J. F. (2015). Attributions of responsibility and punishment for ingroup and outgroup members: The role of just world beliefs. *Group Processes & Intergroup Relations*, 18(1), 104-115.
- Höijer, B. (2011). Social representations theory. *Nordicom review*, 32(2), 3-16.
- Howarth, C. (2014). Connecting social representation, identity and ideology: Reflections on a London “riot”. *Papers on Social Representations*, 23(1), 4-1.
- Jost, J. T., & Andrews, R. (2011). System Justification Theory. *The Encyclopedia of Peace Psychology*.
- Lerner, M. J. (1980). The belief in a just world. In *The Belief in a just World* (pp. 9-30). Springer, Boston, MA.
- Lerner, M. J. (1998). The two forms of belief in a just world. In *Responses to victimizations and belief in a just world* (pp. 247-269). Springer, Boston, MA.

- Likki, T., & Staerklé, C. (2014). A typology of ideological attitudes towards social solidarity and social control. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 24(5), 406-421.
- Loader, I., Bradford, B., Jauregui, B., & Steinberg, J. (2016). Global policing studies: A prospective field. *The SAGE handbook of global policing*. London: SAGE, 1-9.
- Lorenzi-Cioldi, F., & Clémence, A. (2001). Group processes and the construction of social representations. *Blackwell handbook of social psychology: Group processes*, 311-333.
- Meares, T. L. (2016). Police Lawfulness and Public Security. *The SAGE handbook of global policing*. London: SAGE, 122.
- Miller, S. (2016). Political theory, institutional purpose and policing. *The SAGE Handbook of Global Policing*. London: SAGE, 13-28.
- Mulone, M. (2018). History of Policing. *The Handbook of Social Control*, 207-220.
- Purdon, J. (2016). Literature and Global Policing. *The SAGE Handbook of Global Policing*. London: SAGE, 136-151.
- Sammut, G., Andreouli, E., Gaskell, G., & Valsiner, J. (2015). Social representations: A revolutionary paradigm?. *The Cambridge Handbook of Social Representations* (pp. 3-11). Cambridge University Press.
- Son, I. S., & Rome, D. M. (2004). The prevalence and visibility of police misconduct: A survey of citizens and police officers. *Police quarterly*, 7(2), 179-204.
- Staerklé, C. (2005). L' idéal démocratique perverti: représentations antagonistes dans la mise en altérité du non Occident. Στο Χρυσόχου, Ξ., & Ιατρίδης, Τ. (επιμ.). *Όψεις Ηγεμονίας στις Φιλελεύθερες Κοινωνίες. Κοινωνιοψυχολογικές προσεγγίσεις της κοινωνικής αναπαραγωγής και μεταβολής*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο, 68-104.
- Staerklé, C. (2015). Social order and political legitimacy. *The Cambridge Handbook of Social Representations*, 280-294.

- Staerklé, C., Likki, T., & Scheidegger, R. (2012). A normative approach to welfare attitudes. In S. Svallfors (Ed.) *Contested Welfare States: Welfare Attitudes in Europe and Beyond* (pp. 81-118). Stanford: Stanford University Press.
- Teymoori, A., Jetten, J., Bastian, B., Ariyanto, A., Autin, F., Ayub, N., ... & Wohl, M. (2016). Revisiting the measurement of anomie. *PloS one*, 11(7).
- Teymoori, A., Bastian, B., & Jetten, J. (2017). Towards a psychological analysis of anomie. *Political Psychology*, 38(6), 1009-1023.
- Van den Berg, M. (2011). Subjective social mobility: Definitions and expectations of ‘moving up’ of poor Moroccan women in the Netherlands. *International Sociology*, 26(4), 503-523.
- Wright, S. C. (2001). Restricted intergroup boundaries. Tokenism and the tolerance of injustice. Στο Χρυσόχόου, Ξ., & Ιατρίδης, Τ. (επιμ.). *Όψεις Ηγεμονίας στις Φιλελεύθερες Κοινωνίες. Κοινωνιοψυχολογικές προσεγγίσεις της κοινωνικής αναπαραγωγής και μεταβολής*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο, 133-186.

Παράρτημα

Κλίμακα Κοινωνικής Αναπαράστασης της Αστυνομίας (7-βάθμια κλίμακα, 1= Διαφωνώ απόλυτα, 7= Συμφωνώ απόλυτα)- Έρευνα 1

Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις;

1. Η αστυνομία δικαιούται να δράσει βίαια υπό ορισμένες συνθήκες.
2. Είναι απαράδεκτο η αστυνομία να ασκεί οποιασδήποτε μορφής βία.
3. Η αστυνομία προστατεύει τους πολίτες.
4. Εάν με ληστέψουν, θα πάω στην αστυνομία.
5. Η αστυνομία λειτουργεί αυθαίρετα.
6. Η αστυνομία αντιμετωπίζει επαρκώς το οικονομικό έγκλημα.
7. Η αστυνομία εμπλέκεται στο εμπόριο ναρκωτικών.
8. Η αστυνομία δικαιούται να ασκήσει βία σε όσους αντιστέκονται σε αυτή.
9. Η αστυνομία είναι υπεύθυνη για θανάτους πολιτών.
10. Η αστυνόμευση συμβάλει στην μείωση της εγκληματικότητας.
11. Η καταστολή των διαδηλώσεων είναι απαραίτητη.
12. Η χρήση δακρυγόνων στις πορείες είναι απαράδεκτη πρακτική.
13. Θεωρώ λογική την αυξημένη αστυνόμευση σε ορισμένες περιοχές, όπως είναι τα Εξάρχεια.
14. Αισθάνομαι ότι κινδυνεύω όταν βρίσκομαι κοντά σε ομάδες αστυνομικών.
15. Εάν ήμουν μάρτυρας σε κάποιο έγκλημα, θα ήμουν πρόθυμος/-η να καταθέσω στην αστυνομία.
16. Πιστεύω ότι η αστυνομία κάνει καλά την δουλειά της.
17. Η αστυνομία κατηγορείται άδικα ως διεφθαρμένη.
18. Οι αστυνομικοί είναι απλά δημόσιοι υπάλληλοι.
19. Η χρήση υβριστικών συνθημάτων για την αστυνομία είναι ανήθικη.
20. Η αστυνομία είναι το μόνο μέσο να βρεις το δίκιο σου όταν έχεις αδικηθεί.
21. Ο έλεγχος στοιχείων στο δρόμο γίνεται πιο συχνά από ότι θα έπρεπε.
22. Συνήθως, ο έλεγχος στοιχείων στο δρόμο γίνεται ως μέσο επίδειξης δύναμης και δεν εξυπηρετεί κάποιον άλλο πρακτικό σκοπό.
23. Η αστυνομία ασκεί βία κυρίως στις μειονότητες και τις περιθωριοποιημένες ομάδες.
24. Η αστυνομία ασκεί βία κυρίως προς τα αριστερά και αναρχικά άτομα.
25. Η αστυνομία ασκεί βία μόνο όταν είναι απαραίτητο.
26. Σκοπός της αστυνομίας είναι η διατήρηση της κοινωνικής τάξης και συνοχής.

27. Εμπιστεύομαι την αστυνομία.
28. Ορισμένα τμήματα της αστυνομίας, όπως η δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος, λειτουργούν καλύτερα από άλλα.
29. Όσοι γίνονται αστυνομικοί, έχουν μεγαλύτερο κύρος.
30. Είναι σημαντικό να επενδύονται χρήματα για τον εξοπλισμό της αστυνομίας.
31. Όσοι γίνονται αστυνομικοί, τείνουν να έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.
32. Όσοι γίνονται αστυνομικοί, τείνουν να έχουν συντηρητικές απόψεις.
33. Όσοι γίνονται αστυνομικοί, θα έκαναν τα πάντα για την εξουσία.
34. Δεν υπάρχουν σωστά κριτήρια για όσους γίνονται αστυνομικοί ούτε επαρκείς ψυχολογικοί έλεγχοι.
35. Οι ίδιοι οι αστυνομικοί είναι θύματα, καθώς τους χρησιμοποιούν για να εξυπηρετούν συμφέροντα της εξουσίας.
36. Η δράση της αστυνομίας στηρίζεται στην τρομοκρατία και τον φόβο.
37. Η πολιτική θέση των ατόμων παίζει ρόλο στο πώς βλέπουν την αστυνομία.
38. Η αστυνομία στα Πανεπιστήμια είναι αξιόλογη πρακτική.
39. Η βίαιη εκκένωση των καταλήψεων από την αστυνομία είναι αναγκαία.

Κλίμακα Κοινωνικής Αναπαράστασης της Αστυνομίας (7-βάθμια κλίμακα, 1= Διαφωνώ απόλυτα, 7= Συμφωνώ απόλυτα)- Έρευνα 2

Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις;

1. Η αστυνομία δικαιούται να δράσει βίαια υπό ορισμένες συνθήκες.
2. Είναι απαράδεκτο η αστυνομία να ασκεί οποιασδήποτε μορφής βία.
3. Η αστυνομία προστατεύει τους πολίτες.
4. Εάν με ληστέψουν, θα πάω στην αστυνομία.
5. Η αστυνομία λειτουργεί αυθαίρετα.
6. Η αστυνομία δικαιούται να ασκήσει βία σε όσους αντιστέκονται σε αυτή.
7. Η αστυνομία είναι υπεύθυνη για θανάτους πολιτών.
8. Η αστυνόμευση συμβάλει στην μείωση της εγκληματικότητας.
9. Η καταστολή των διαδηλώσεων είναι απαραίτητη.
10. Η χρήση δακρυγόνων στις πορείες είναι απαράδεκτη πρακτική.
11. Θεωρώ λογική την αυξημένη αστυνόμευση σε ορισμένες περιοχές, όπως είναι τα Εξάρχεια.
12. Εάν ήμουν μάρτυρας σε κάποιο έγκλημα, θα ήμουν πρόθυμος/-η να καταθέσω στην αστυνομία.
13. Ο έλεγχος στοιχείων στο δρόμο γίνεται πιο συχνά από ότι θα έπρεπε.
14. Συνήθως, ο έλεγχος στοιχείων στο δρόμο γίνεται ως μέσο επίδειξης δύναμης και δεν εξυπηρετεί κάποιον άλλο πρακτικό σκοπό.
15. Η αστυνομία ασκεί βία κυρίως στις μειονότητες και τις περιθωριοποιημένες ομάδες.
16. Η αστυνομία ασκεί βία κυρίως προς τα αριστερά και αναρχικά άτομα.
17. Η αστυνομία ασκεί βία μόνο όταν είναι απαραίτητο.
18. Σκοπός της αστυνομίας είναι η διατήρηση της κοινωνικής τάξης και συνοχής.
19. Εμπιστεύομαι την αστυνομία.
20. Ορισμένα τμήματα της αστυνομίας, όπως η δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος, λειτουργούν καλύτερα από άλλα.
21. Η αστυνομία στα Πανεπιστήμια είναι αξιόλογη πρακτική.
22. Η βίαιη εκκένωση των καταλήψεων από την αστυνομία είναι αναγκαία.

Κλίμακα αποδεκτής δράση της αστυνομίας (7-βάθμια κλίμακα, 1= Διαφωνώ απόλυτα, 7= Συμφωνώ απόλυτα)

Πόσο αποδεκτή θα ήταν για εσάς κάθε μία από τις παρακάτω περιπτώσεις;

1. Αν η αστυνομία, στην απόπειρα σύλληψης διαδηλωτών, χρειαζόταν να ασκήσει βία.
2. Αν η αστυνομία κατά τη διάρκεια μίας καταδίωξης με όχημα κατέληγε να πυροβολήσει τον καταδιωκόμενο.
3. Αν η αστυνομία εκκένωνε ένα κατειλημμένο πολιτιστικό χώρο.
4. Αν η αστυνομία, όσο βρίσκεται σε πανεπιστημιακό χώρο προκειμένου να επιβάλει την τάξη, κατέληγε να χρησιμοποιεί χημικά κατά των φοιτητών.
5. Αν η αστυνομία κατά τη διάρκεια ελέγχου στοιχείων των πολιτών κατέληγε να ασκήσει βία εναντίον τους.
6. Αν η αστυνομία διέλυε μία ειρηνική διαμαρτυρία εναντίον της αυθαίρετης βίας.
7. Αν η αστυνομία, ενώ είχε κληθεί για να αποτρέψει το λιντσάρισμα ενός ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμου, κατέληγε να λαμβάνει μέρος σε αυτό.

Κλίμακα ανάληψης δράσης (7-βάθμια κλίμακα, 1= Διαφωνώ απόλυτα, 7= Συμφωνώ απόλυτα)

Στην περίπτωση που θεωρούσατε ότι η αστυνομία ασκούσε βία σε πολίτες, πόσο πιθανό θα ήταν να αναλάβετε καθεμία από τις παρακάτω δράσεις;

1. Συμμετοχή σε διαδηλώσεις.
2. Υπογραφή αιτημάτων διαμαρτυρίας.
3. Συμμετοχή σε συναντήσεις για πολιτικά θέματα.
4. Δωρεά χρημάτων υπέρ των θυμάτων της αστυνομικής βίας.
5. Δωρεά χρημάτων για την στήριξη πολιτικών οργανώσεων και κινημάτων.
6. Μοίρασμα φυλλαδίων με πολιτικό περιεχόμενο.
7. Αναρτήσεις στα social media.
8. Χρήση πολιτικών μηνυμάτων και συμβόλων (π.χ. γράφοντας ένα σύνθημα στον τοίχο ή φορώντας μία μπλούζα που φέρει το αντίστοιχο μήνυμα).
9. Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις διαμαρτυρίας (π.χ. συναυλίες).
10. Δεν θα αναλάμβανα δράση.

Πίνακας Α1

Αποτελέσματα παραγοντικής ανάλυσης με πλάγια περιστροφή στην κλίμακα κοινωνικών αναπαραστάσεων της αστυνομίας- Έρευνα 2

	Αντιληπτή νομιμότητα της αστυνομίας	Εμπιστοσύνη στην αστυνομία ως προς το έγκλημα	Βία της αστυνομίας	Αστυνομία ως κατασταλτικός μηχανισμός
1. Η αστυνομία δικαιούται να δράσει βίαια υπό ορισμένες συνθήκες.			,907	
2. Είναι απαράδεκτο η αστυνομία να ασκεί οποιασδήποτε μορφής βία.			-,819	
3. Η αστυνομία προστατεύει τους πολίτες.	,374	,457		
4. Εάν με ληστέψουν, θα πάω στην αστυνομία.		,754		
5. Η αστυνομία λειτουργεί αυθαίρετα.	-,623			
6. Η αστυνομία δικαιούται να ασκήσει βία σε όσους αντιστέκονται σε αυτή.			,677	
7. Η αστυνομία είναι υπεύθυνη για θανάτους πολιτών.	-,580			
8. Η αστυνόμευση συμβάλει στην μείωση της εγκληματικότητας.		,497		
9. Η καταστολή των διαδηλώσεων είναι απαραίτητη.				,776
10. Η χρήση δακρυγόνων στις πορείες είναι απαράδεκτη πρακτική.				-,852
11. Θεωρώ λογική την αυξημένη αστυνόμευση σε ορισμένες περιοχές, όπως είναι τα Εξάρχεια.	,449			,423
12. Εάν ήμουν μάρτυρας σε κάποιο έγκλημα, θα ήμουν πρόθυμος/-η να καταθέσω στην αστυνομία.		,749		
13. Ο έλεγχος στοιχείων στο δρόμο γίνεται πιο συχνά από ότι θα έπρεπε.	-,793			
14. Συνήθως, ο έλεγχος στοιχείων στο δρόμο γίνεται ως μέσο επίδειξης δύναμής και δεν εξυπηρετεί κάποιον άλλο πρακτικό σκοπό.	-,839			
15. Η αστυνομία ασκεί βία κυρίως στις μειονότητες και τις περιθωριοποιημένες ομάδες.	-,625			

16. Η αστυνομία ασκεί βία κυρίως προς τα αριστερά και αναρχικά άτομα.	-,788		
17. Η αστυνομία ασκεί βία μόνο όταν είναι απαραίτητο.	,523		
18. Σκοπός της αστυνομίας είναι η διατήρηση της κοινωνικής τάξης και συνοχής.		,366	
19. Εμπιστεύομαι την αστυνομία.	,474	,416	
20. Ορισμένα τμήματα της αστυνομίας, όπως η δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος, λειτουργούν καλύτερα από άλλα.		,720	
21. Η αστυνομία στα Πανεπιστήμια είναι αξιόλογη πρακτική.	,514		,407
22. Η βίαιη εκκένωση των καταλήψεων από την αστυνομία είναι αναγκαία.	,417		,410

Σημείωση. Πλάγια περιστροφή Oblimin with Kaiser Normalization. Οι απαντήσεις σε 7-βάθμια κλίμακα, όπου 1= Διαφωνώ απόλυτα και 7= Συμφωνώ απόλυτα.

Πίνακας Α2

Αποτελέσματα παραγοντικής ανάλυσης με πλάγια περιστροφή στην κλίμακα κοινωνικής τάξης πραγμάτων

	Κανονιστική αντίληψη	Κατηγορική αντίληψη
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 14. Αν εκείνοι που πάλεψαν για να πετύχουν αποτελούσαν παράδειγμα προς μίμηση.	,775	
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 13. Αν επιβραβεύονταν οι ενάρετοι άνθρωποι – τα ηθικά κοινωνικά στοιχεία.	,753	
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 5. Αν δεν υπήρχαν παραβάτες των κοινωνικών κανόνων.	,731	
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 6. Αν ο καθένας άρπαζε τις ευκαιρίες που του δίνει η κοινωνία ώστε να επιτύχει.	,706	
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 9. Αν όλοι προσπαθούσαν να προσαρμοστούν στις αξίες της κοινωνίας.	,687	
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 2. Αν ο καθένας προσπαθούσε από μόνος του για να βελτιώσει τη θέση του.	,619	

Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 10. Αν ανταμείβονταν παραπάνω όσοι συνεισφέρουν περισσότερο.	,591
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 1. Αν βαδίζαμε με γνώμονα τις ηθικές αξίες – αρχές.	,564
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 12. Αν η παγκοσμιοποίηση δεν αλλοιώνε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κοινοτήτων.	,487
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 4. Αν όλες οι κοινότητες ανθρώπων είχαν τα ίδια δικαιώματα.	,842
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 3. Αν δεν υπήρχε τόσο μεγάλη ανισότητα μεταξύ πλουσίων και φτωχών.	,756
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 15. Αν αυτοί που ανήκουν στις χαμηλές κοινωνικές τάξεις αποδέχονταν τη θέση που τους αρμόζει.	-,692
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα..... : - 11. Αν δεν υπήρχαν οικονομικές ελίτ που εκμεταλλεύονται άλλους για να βρίσκονται εκείνοι σε πλεονεκτική θέση.	,681

Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα.... : - 16. Αν η διαφορετικότητα σε κάθε τομέα (έμφυλη, φυλετική, εθνοτική, θρησκευτική) γινόταν σεβαστή.			,657
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα.... : - 7. Αν οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις κρατούσαν τα ηνία της κοινωνίας.			-,653
Παρατηρώντας την Ελλάδα σήμερα θα λέγαμε ότι τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα.... : - 8. Αν η ελληνική ταυτότητα και παράδοση δεν κινδύνευαν από την ύπαρξη ξένων στη χώρα.	,437		-,488

Σημείωση. Πλάγια περιστροφή Oblimin with Kaiser Normalization. Οι απαντήσεις σε 7-βάθμια κλίμακα, όπου

1= Διαφωνώ απόλυτα και 7= Συμφωνώ απόλυτα.

Πίνακας Α3

Αποτελέσματα παραγοντικής ανάλυσης με πλάγια περιστροφή στην κλίμακα βίας

	Βία για Κοινωνική Αλλαγή	Βία για Κοινωνικό Έλεγχο
17. Η βία είναι αναγκαία για να αντιδράσει κανείς σε ακραία μετρά λιτότητας και σε απολυταρχικές πράξεις της κυβέρνησης.	,858	
22. Απέναντι σε έναν ισχυρό αντίπαλο η βία είναι η μόνη λύση.	,829	
16. Η καταστροφή τραπεζών από διαδηλωτές είναι δικαιολογημένη.	,786	
19. Η κατάληψη ενός κτηρίου είναι μια μορφή πάλης που είναι αναγκαία.	,742	
20. Ο πεινασμένος δεν μπορεί παρά να αντιδράσει βίαια απέναντι στον χορτάτο.	,740	
24. Η αντίδραση στον εκφοβισμό δεν μπορεί παρά να είναι βίαια.	,735	
15. Η επίθεση στις δυνάμεις καταστολής κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων είναι δικαιολογημένη.	,714	
12. Η κοινωνική αλλαγή επιτυγχάνεται μόνο με βίαιη σύγκρουση.	,700	
8. Η επίθεση σε εκπρόσωπους της κυβέρνησης είναι δικαιολογημένη λόγω των πράξεων της και της στάσης της.	,684	
13. Πρέπει να είμαστε κατά της βίας από όπου και αν προέρχεται.	-,652	
1. Η βία είναι καμιά φορά αποτελεσματική για την εξομάλυνση των διαφορών μεταξύ ομάδων.	,598	,372
21. Υπάρχουν στιγμές που είναι θεμιτό κάποιος να βρίζει και να υποτίμα κάποιον άλλο.	,531	
4. Ο προπηλακισμός πολιτικών πολλές φορές τους αξίζει.	,451	

23. Το να μην γίνονται ανεκτές οι απόψεις κάποιων είναι σε ορισμένες περιπτώσεις σωστό.	,422
18. Η βία είναι δικαιολογημένη μόνο ως μορφή άμυνας απέναντι σε αυτούς που την ασκούν πρώτοι.	
7. Μόνο με τη βία θα καταλάβουν οι μετανάστες ότι είναι ανεπιθύμητοι στη χώρα.	,769
6. Συχνά οι συμπεριφορές των γυναικών προκαλούν δικαιολογημένα βίαιες πράξεις εναντίον τους.	,752
9. Η αστυνομία δικαιούται να χρησιμοποιήσει βία για να επιβάλλει την τάξη.	,701
5. Το να χτυπήσει καμία φορά ο γονιός το παιδί του είναι αναγκαίο για την ανατροφή του.	,671
11. Η ρήση “οφθαλμός αντί οφθαλμού και οδόντας αντί οδόντος” είναι πολύ σωστή.	,661
3. Η εξόντωση του αντιπάλου είναι αναγκαίο κακό σε μια μάχη που υπερασπίζεται κανείς υπέρτατες αξίες.	,488
- 14. Η καταστροφή ορισμένων βιβλίων είναι για το καλό της ανθρωπότητας.	,434
2. Η καλύτερη λύση όταν μια ομάδα ενοχλεί με κάποιο τρόπο το κοινωνικό σύνολο είναι η απομόνωση της.	,351
10. Σε μια κοινωνία όπου το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό δεν μπορεί να πορεύεται με το “σταυρό στο χέρι”.	

Σημείωση. Πλάγια περιστροφή Oblimin with Kaiser Normalization. Οι απαντήσεις σε 7-βάθμια κλίμακα, όπου 1= Διαφωνώ απόλυτα και 7= Συμφωνώ απόλυτα.

Πίνακας Α4

Αποτελέσματα παραγοντικής ανάλυσης με πλάγια περιστροφή στην κλίμακα της κοινωνικής κοσμοθεωρίας της κοινωνίας ως ζούγκλα

	Ανταγωνισμός	Εμπιστοσύνη στους ανθρώπους	Ηθικές αξίες	Δικαίωμα στην απαλλαγή λόγω αμφιβολιών
1. Το να κερδίζεις δεν είναι απλά ένα ζητούμενο είναι το σημαντικότερο πράγμα.	,782			
3. Εάν είναι απαραίτητο να γίνει κανείς ψυχρός και εκδικητικός προκειμένου να επιτύχει τους στόχους του, τότε θα πρέπει να το κάνει.	,765			
14. Αν έχεις εξουσία σε μια κατάσταση, πρέπει να την ασκήσεις, όπως και να' χει, πρέπει να γίνει το δικό σου.	,725			
7. Στον κόσμο αυτό ο ένας τρώει τον άλλο, οπότε μερικές φορές πρέπει να είσαι ανελέητος.	,636			
9. Οι περισσότεροι άνθρωποι θέλουν να σου τη φέρουν, επομένως θα πρέπει να τους τη φέρεις πρώτος εσύ μόλις σου δοθεί η ευκαιρία.	,584			
5. Τα χρήματα, ο πλούτος και η πολυτέλεια είναι αυτά που μετράνε πραγματικά στη ζωή.				
12. Οι πιο πολλοί άνθρωποι είναι αξιόπιστοι όταν τους δείξεις εμπιστοσύνη.		,723		
13. Μπορούμε να δημιουργήσουμε μια κοινωνία που να βασίζεται στην ανιδιοτελή συνεργασία, στο μοίρασμα και στη γενναιοδωρή αλληλοβοήθεια και όχι στον ανταγωνισμό και στο κυνήγι αποκτημάτων.		,653		

10. Από την εμπειρία μου και απ' όσα ξέρω, η κοινωνία στην οποία ζούμε είναι στην ουσία μια ανταγωνιστική «ζούγκλα», όπου επιβιώνει και πετυχαίνει ο πιο δυνατός: η εξουσία, ο πλούτος και το να κερδίζεις είναι το παν και το σωστό είναι το ισχυρό.	-,558
2. Ο καλύτερος τρόπος για να ηγηθεί κανείς μιας ομάδας, είναι να δείχνει καλοσύνη, να σέβεται τους άλλους και να τους συμπεριφέρεται ως συνεργάτες και όχι ως κατώτερους.	,737
8. Η φιλανθρωπία (δηλ. το να δίνεις στον άλλο κάτι χωρίς αντάλλαγμα) είναι αξιοθαύμαστο και όχι ανόητο.	,618
4. Η ζωή δεν υπόκειται στον κανόνα της «επιβίωσης του ισχυρότερου». Θα πρέπει να αφήσουμε τη συμπόνια και τους ηθικούς κανόνες να μας οδηγήσουν.	,608
6. Στη ζωή είναι σημαντικότερο να είναι κανείς ακέραιος στις συναλλαγές του με τους άλλους από το να έχει χρήματα και εξουσία.	,555
11. Ο καθένας μας έχει δικαίωμα στην απαλλαγή λόγω αμφιβολιών.	,870
15. Είναι καλύτερο να σε αγαπούν παρά να σε φοβούνται.	

Σημείωση. Πλάγια περιστροφή Oblimin with Kaiser Normalization. Οι απαντήσεις σε 7-βάθμια κλίμακα, όπου 1=

Διαφωνώ απόλυτα και 7= Συμφωνώ απόλυτα.